

Nr 220.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående åtgärder till skyddande av de allmänna intressena vid utnyttjandet av Bolidens gruvaktiebolag tillhöriga gruvfyndigheter; given Stockholms slott den 22 mars 1935.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, lämna riksdagen tillfälle att avgiva yttrande angående de av föredragande departementschefen förordade åtgärderna till skyddande av de allmänna intressena vid utnyttjandet av Bolidens gruvaktiebolag tillhöriga gruvfyndigheter.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Ernst Wigforss.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 22 mars 1935.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden UNDÉN, SCHLYTER, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, VENNBERSTRÖM, LEO, ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anför:

Genom beslut den 2 mars 1934 uppdrog Kungl. Maj:t åt en nämnd, bestående av överståthållaren T. Nothin, tillika ordförande, numera landshövdingen F. Hamrin och numera statssekreteraren N. Quensel, att verkställa utredning och upptaga förhandlingar rörande åtgärder till skyddande av de allmänna intressena vid utnyttjandet av Bolidens gruvaktiebolag tillhöriga gruvfyndigheter.

I skrivelse den 24 januari 1935 har nämnden redogjort för det huvudsakliga förloppet av de förhandlingar, som nämnden fört, och de resultat, som därigenom uppnåtts. Denna skrivelse jämte vissa därvid fogade handlingar torde få fogas som bilaga till dagens statsrådsprotokoll.

I nämndens skrivelse har även intagits mitt anförande till statsrådsprotokollet vid nämndens tillkallande. Jag erinrade däri bland annat, att framlidne ingenjören Ivar Kreuger lämnat samtliga A-aktier i bolaget och en huvuddel av B-aktierna såsom pant till Skandinaviska kreditaktiebolaget men att såväl lagligheten av denna pantförskrivning som frågan om äganderätten till aktieposten då var föremål för rättstvist. I samband med den realisering av aktieposten, som inom den närmaste framtiden kunde bli aktuell, syntes mig vissa betydelsefulla allmänna intressen påkalla uppmärksamhet. Jag framhöll vidare, att såvitt då var känt vore förekomsten av guldmalm i de av gruvbolaget exploaterade fälten så begränsad, att vid dåvarande brytning malmtillgångarna kunde beräknas vara utnyttjade inom en ej alltför avlägsen tidpunkt, ävensom att i händelse av driftens nedläggande särskilda åtgärder från statsmakternas sida syntes kunna bli behövlige för tillvaratagande av de anställdas och kommunernas intressen.

Rörande det närmare innehållet av nämndens berörda skrivelse och de därvid fogade handlingarna torde jag få hänvisa till bilagan. Emellertid vill jag sammanfattningsvis lämna följande redogörelse härför.

Nämnden erinrar, att utgångsläget såtillvida i viss mån förändrats, att den ifrågavarande aktieposten numera med äganderätt förvärvats av Skandinaviska kreditaktiebolaget, som enligt vad nämnden inhämtat icke hade för avsikt att under rådande allmänna ränteläge avyttra aktierna. Nämnden hade således haft fördelen att, under förhandlingarnas senare skede, kunna föra dessa med banken såsom ensam representant för aktieägarintresset.

Beträffande gruvbolagets verksamhet anmärkes, att bolaget driver dels gruvrörelse inom Bolidens gruvfält i Skellefteå landskommun och dels malmförädling vid Rönnskärs smältverk inom Skellefteå stads område samt att bolaget dessutom äger, delvis gemensamt med staten, en del gruvfyndigheter inom Västerbottens bergslag, innehållande svavelkis, koppar m. m. Omkring Bolidens gruvfält hade uppvuxit Bolidens samhälle med omkring 2,000 invånare.

Enligt undersökningar, som på föranstaltande av nämnden skett till utrönande av de guldförande malmtillgångarna i Boliden, skulle dessa vid ingången av år 1934 kunna uppskattas till i runt tal 6 miljoner ton. Med en beräknad brytningsintensitet av cirka 400,000 ton malm per år skulle således fyndigheten vara utbruten på en tid av 15 år från nyssnämnda tidpunkt. Visserligen funnes även andra fyndigheter, innehållande exempelvis koppar- och svavelförande malm, men varken på denna omständighet eller på de ovissa utsikterna till några nya mera betydande fynd av guldförande malm syntes med skäl kunna grundas någon förhoppning om längre livslängd för gruvan.

Beträffande smältverket vid Rönnskär rådde i förevarande hänseende ett annat förhållande. Detta vore nämligen redan i stånd att, förutom

den guldhaltiga malmen från Boliden, mottaga koppar- och svavelkismalmer från de övriga fyndigheterna inom distriktet och torde även kunna kompletteras med anläggningar för utvinnande av zink och bly, vilka metaller inginge i åtskilliga av de övriga fyndigheterna, såväl gruvbolagets som statens. Anledning saknades, med hänsyn till dessa omständigheter, att antaga att Rönnskärsverket icke skulle kunna bestå under en vida längre framtid än gruvdriften vid Boliden.

De av nämnden bedrivna förhandlingarna ha i huvudsak förts efter två linjer. Sälunda har å ena sidan undersökts möjligheten att ernå det avsedda syftet, de allmänna intressenas tillvaratagande, genom att tillförsäkra staten ett avgörande inflytande på bolagets ledning i form av förvärv av ifrågavarande aktiepost eller någon mera betydande del därav. Å andra sidan har prövats utvägen att utan dylikt statligt delägarskap i bolaget vinna skydd för nämnda intressen.

På angivna skäl och med hänsyn till en av banken gjord utfästelse av innebörd att ifrågavarande aktiepost eller del därav icke kommer att avhändas banken utan att statsmakterna beretts tillfälle till de åtgärder, som kunna befinnas önskvärda, har nämnden ansett sig icke böra vidare ingå på frågan om ett förvärv av aktier i bolaget utan i stället inriktat sig på att få till stånd en utfästelse från bolagets sida om vidtagande av sådana åtgärder, som för syftemålet, de allmänna intressenas tillvaratagande, kunde anses betryggande.

De resultat, vartill förhandlingarna slutligen fört, ha sammanförts i ett erbjudande från bankens sida, innefattat i en vid nämndens skrivelse fogad skrivelse av den 15 januari 1935, enligt vilket banken såsom ägare av aktier, medförande majoriteten av röstetalet för samtliga aktier i gruvbolaget, skall verka för att bolaget till Kungl. Maj:t avgiver en förbindelse av angivet innehåll.

Förbindelsen är till sin innebörd ett åtagande från bolagets sida att iakttaga vissa däri intagna bestämmelser så länge allt guld, som produceras ur malm, bruten i Bolidengruvan, kan av bolaget inom landet försäljas till världsmarknadspris eller ock bolaget medgives rätt till utförsel ur riket av sådant guld samt bolaget icke heller i övrigt genom offentlig myndighets åtgärd i nu ifrågavarande hänseenden underkastas särskild inskränkning eller tunga och Kungl. Maj:t icke genom särskilt beslut befriat bolaget från dess åtagna förpliktelser.

Förbindelsens materiella innehåll avser (1) att skapa viss garanti mot ett alltför hastigt slutförande av brytningen i Bolidengruvan, (2) att skydda vissa sociala intressen i fall av nedläggande eller väsentlig inskränkning av driften vid gruvan samt (3) att bereda underlag för en överenskommelse, som möjliggör ett rationellt utnyttjande av de gruvfyndigheter som ägas av staten och bolaget gemensamt.

(1) I förstnämnda avseende ha förhandlingarna utmynnat i att den 31 december 1947 gödtagits såsom beräknad tidpunkt för brytningens avslutande. Förbindelsen angående brytningens bedrivande under tiden dessförinnan bygger på denna förutsättning. I händelse av uppkommande särskilda förhållanden tänkes dock en ökning av brytningen kunna ske; fråga härom skall prövas av en skiljenämnd, bestående av tre personer, varav fullmäktige i riksbanken utse en, bolaget en och de sälunda utsedda den tredje. I avsikt att i görligaste mån trygga gruvsamhällets bestånd har även upptagits ett stadgande, att bolaget skall fortsättningsvis bedriva prospekteringsverksamhet i minst ungefärligen samma utsträckning som hittills. Jämväl i detta avseende skulle undantag kunna

medgivnas av en skiljenämnd. Av dennas ledamöter skulle kommerskollegium utse en, bolaget en och de sålunda utsedda den tredje.

(2) Vad härefter angår skyddandet av vissa sociala intressen i fall av nedläggande eller väsentlig inskränkning av driften i gruvan innehåller förbindelsen att bolaget förpliktar sig att avsätta en fond för dessa intressens tillgodoseende. Fonden skall förvaltas av bankens notariatavdelning i Stockholm. Sedan bolaget hos Kungl. Maj:t anmält eller Kungl. Maj:t eljest funnit, att brytningen i Bolidengruvan annat än tillfälligtvis nedlagts eller väsentligen inskränkts, äger Kungl. Maj:t att, därest omständigheterna prövas påkalla det, besluta, att en nämnd skall tillsättas, bestående av tre personer, av vilka en utses av Kungl. Maj:t, en av bolaget och en av de sålunda utsedda. De i fonden ineliggande tillgångarna skola omedelbart vid anfordran ställas till nämndens förfogande.

Enligt instruktion för nämnden, vilken instruktion som bilaga ingår i förbindelsen, skall nämnden fungera såsom styrelse för fonden, och skola fondens medel, i den mån nämnden så finner påkallat, användas dels för understöd åt arbetare och förmän, som bliva arbetslösa, dels för ersättning åt enskilda för värdeminskning av nu befintliga byggnader i Bolidens samhälle och dels för bidrag till kommuner, vilkas ekonomi blir oskäligt betungad. Därvid skola dessa tre sociala ändamål ha företräde till tilldelning ur tillgängliga medel efter den ordning, vari de nu nämnts. I den mån medlen ej tagas i anspråk för dessa ändamål, bestämmer nämnden till vilket allmännyttigt ändamål, helst inom av bolagets verksamhet berört område, de skola anslås.

Med stöd av ungefärliga uppskattningar av medelsbehovet för berörda tre ändamål har fondens storlek bestämts till 3 miljoner kronor. Avsättningarna skola ske på sådant sätt att detta belopp uppnåtts vid 1937 års slut. Den behållna årliga avkastningen skall därefter tillkomma bolaget till dess fonden behöver tagas i anspråk. Medger skiljenämnd ökning av brytningstakten, på sätt nyss nämnts, skall samtidigt bestämmas den ökning av fonden, som i anledning härav kan anses betingad. Därest en allmän förändring inom landet i byggnadsvärden, lönestandard eller levnadskostnader äger rum, skall fondens efter nuvarande läge beräknade kapitalbelopp regleras i enlighet härmed. Avgörande härutinnan träffas av en skiljenämnd, av vilkens ledamöter Kungl. Maj:t utser en, bolaget en och de sålunda utsedda den tredje.

(3) Beträffande slutligen utnyttjandet av sådana fyndigheter, som äges av bolaget och staten gemensamt, förklarar sig bolaget enligt förbindelsen i princip berett till samarbete, därvid bolaget utgår ifrån att kostnaderna för undersökningar skola bäras av staten och bolaget i förhållande till deras andelar.

Jämväl de hygieniska och skyddstekniska förhållandena vid smältverket i Rönnskär ha varit föremål för nämndens uppmärksamhet med hänsyn till det förhållandet, att vid driften på denna plats årligen utfås, såsom biprodukt av malmen, ej mindre än cirka 50,000 ton arsenik, som i stor utsträckning lagras för framtiden. Efter särskilda hänvändelser till socialstyrelsen, medicinalstyrelsen och riksförsäkringsanstalten har nämnden emellertid, på grund av de från ämbetsverken inkomna upplysningarna, vunnit den uppfattningen, att skyddsanordningarna mot för-

giftningsfara i sammanhang med arsenikens transport och lagring måste anses tillfredsställande.

Nämndens skrivelse utmynnar i att nämnden tillstyrker godtagande från statens sida av bankens i dess skrivelse av den 15 januari 1935 gjorda erbjudande att såsom ägare av aktier, medförande majoriteten av röstetalet för samtliga aktier i gruvbolaget, verka för att sistnämnda bolag till Kungl. Maj:t avgiver en förklaring av det innehåll som i skrivelsen angives.

Över nämndens förslag ha, efter remiss, utlåtanden avgivits av statskontoret, socialstyrelsen, kommerskollegium, länsstyrelsen i Västerbottens län och fullmäktige i riksbanken. Kommerskollegium har överlämnat yttrande från bergmästaren i norra bergmästardistriktet, varjämte länsstyrelsen vid sitt utlåtande fogat yttranden från kommunalfullmäktige i Skellefteå socken och drätselkammaren i Skellefteå stad.

Statskontoret har anfört följande:

Det av Bolidennämnden framlagda förslaget synes innebära en sådan lösning av föreliggande ekonomiska och sociala problem, att det allmännas intressen bliva behörigen tillgodosedda. Därigenom skulle skapas viss garanti för att de arbetare och förmän vid gruvbolaget, som vid gruvdriftens nedläggande skulle komma att bli arbetslösa, erhålla visst understöd under den tid, som torde åtgå för att de skola kunna anskaffa annat arbete, liksom ock att ersättning beredes enskilda för värdeminskning av dem tillhöriga byggnader i Bolidens samhälle, vilken föranledes av gruvdriftens nedläggande. I viss utsträckning skulle dessutom de olägenheter, som kunde förväntas uppstå för Skellefteå landskommun, inom vilken Bolidens gruvfält är beläget, elimineras genom särskilt kapitaltillskott. Givet är, att de beräkningar, som ligga till grund för nämndens förslag, väsentligen undandraga sig statskontorets bedömande. Det förefaller emellertid ämbetsverket, som om de fonderingar, vilka gruvbolaget åtagit sig att göra, och de villkor, under vilka dessa ske, äro att anse som tillfredsställande. Statskontoret finner sig följaktligen böra tillstyrka det framlagda förslaget i dess huvudsakliga delar.

Statskontoret har emellertid velat beträffande förslagets detaljer göra några påpekanden.

I överenskommelsen stadgas, att den fond, som för tillgodosende av ovannämnda allmänna intressen skulle komma att bildas och vilken avses att förvaltas av Skandinaviska kreditaktiebolagets notariatavdelning i Stockholm, skall placeras i sådana tillgångar, som Stockholms förmyndarkammare godkänner för placering av omyndigas medel. Notariatavdelningen skulle årligen före februari månads utgång till statskontoret insända förteckning över de värdehandlingar, som inneligga vid nästföregående års slut. Statskontoret utgår från att syftet med denna bestämmelse är, att ämbetsverket skall bli i tillfälle att granska, att värdehandlingarna fylla angivna villkor. Skulle erinran i detta avseende vara att framställa, läser det ankomma på ämbetsverket att göra anmälan därom till Kungl. Maj:t.

Med hänsyn till att förhållandena vid tidpunkten för brytningens upp-

hörande i Boliden kunna vara väsentligt annorlunda än för närvarande, vill statskontoret understryka angelägenheten av att enligt § 2 av det som bilaga A upptagna instruktionsförslaget möjlighet står öppen att disponera de avsatta fondmedlen utan iakttagandet av alltför snäva gränser. Måhända kunna vid en tidpunkt, då medlen skola tagas i anspråk, finnas sådana ändamål att tillgodose, som kunna anses vara lika behjärtansvärda som de i nämnda paragraf direkt angivna.

Socialstyrelsen, som ansett sig icke böra ingå på ett bedömande av de i det remitterade betänkandet avhandlade frågorna av finansiell innebörd i vidare mån än dessa stå i direkt samband med spörsmålets sociala sidor, har anfört följande:

Under senare år har vid flera tillfällen förekommit, att utkomstmöjligheterna i en ort i väsentlig mån varit baserade på ett enda företag och att dessa, temporärt eller mera definitivt, utsinat på grund av att företaget nedlagts eller i samband med fusioner och koncentrationsåtgärder flyttat från orten. Erfarenheten visar noggsamt, att man här ställts inför allvarliga sociala problem, lika smärtsamma för den enskilde som svårösta och kostsamma för det allmänna. Vanligen hava uppkomsten och utvecklingen av dylika brydsamma situationer ej kunnat med större grad av visshet förutses längre tid i förväg, något som varit ägnat att väsentligen öka svårigheterna.

Storleken av malmtillgångarna vid Bolidens gruvfält äro väl kända och man kan redan nu, nära halvtannat decennium i förväg, med osedvanlig exakthet fastställa tidpunkten, då fyndigheterna äro tömda, liksom ock konstatera, hurusom ett plötsligt uppvuxet, nu blomstrande samhälle, då sannolikt måste vara definitivt dömt att förintas samt huru orten därvid lärer komma att återtaga den ödebygdskaraktär med ringa utkomstmöjligheter, vilken den ägde före igångsättandet av fyndigheternas bearbetning. Ur social synpunkt är det ägnat hälsas med synnerlig tillfredsställelse, att man utnyttjat denna kännedom om framtidsutsikterna för att i god tid överväga de komplicerade problem, som, enligt vad man med visshet kan förutse, komma att inställa sig vid driftens upphörande, och för att träffa förberedelser för erforderliga sociala åtgärder. En lycklig omständighet är också, att fyndigheterna erbjuda en god ekonomisk basis för sådana förberedelser.

De överväganden och förslag till uppgörelser, som avhandlas i remitterade betänkandet, äro enligt socialstyrelsens mening välbetänkta och styrelsen får i det stora hela uttala sin anslutning till dem. Här må allenast framföras några allmänna synpunkter, som torde böra anläggas på frågan.

Om man tager hänsyn till de säregna förhållanden, som föreligga vid Boliden, torde rättvisa och billighet komma att fordra, att den enskilde i en hel del fall i mån av behov erhåller skäligt understöd vid driftens upphörande, liksom det också i princip synes rimligt och riktigt, att de större eller mindre sociala kostnader i olika hänseenden, vilka driftsnedläggelsen ofrånkomligen torde komma att föranleda, icke drabba det allmänna utan bestridas av de bolag, som utnyttjat den enastående naturtillgången.

Ett hjälpsystem för ändamålet bör emellertid lika självfallet icke vara av beskaffenhet, att det självt motverkar sitt humanitära och sociala syfte. Faran härför är ingalunda utesluten just i förevarande fall; hjälpverksamheten skulle mycket lätt kunna tänkas leda därhän, att man med densamma lockade invånarna att, till skada för sig själva och för det allmänna,

dröja sig kvar, ja till och med, att man med förhoppningar om gottgörelse lockade nya skaror till orten under driftens senaste skede.

Till förebyggande av en sådan givetvis icke önskvärd verkan av ett hjälpsystem synes man principiellt böra undvika att konstituera någon rätt för den enskilde att komma i åtnjutande av understöd. I betänkandet angivas vissa understödsbelopp; med dessa torde nämnden allenast ha åsyftat att erhålla en grund för sina enligt sakens natur ytterst approximativa och vaga beräkningar om medelsbehovet, men i en framtid kunde de lätt framdragas såsom grund och norm för vissa ersättningsanspråk.

Det synes därför böra klart och otvetydigt hävdas, att hjälpverksamheten principiellt måste grundas på en individuell fri prövning ur trenne synpunkter, nämligen behovs-, skälighets- samt lämplighetssynpunkter. Olika sådana beröras i det följande.

De sociala problem, som komma att inställa sig vid gruvdriftens avbrytande, äro givetvis främst att bedöma ur arbetsmarknadssynpunkt; man har att emotse ett omfattande arbetslöshetsspörsmål.

Hur arbetsmarknadsläget i vårt land kan gestalta sig vid utgången av år 1947 kan ju icke förutses och än mindre kan den då aktuella konjunkturkurvans läge nu bedömas. Helt uteslutet är ej, särskilt i betraktande av kända befolkningsföreteelser, att man då har att räkna med en mera allmän brist på arbetskraft. Man kan också tänka sig, att konjunkturkurvan just då befinner sig i ett sådant gynnsamt läge, att arbetsmarknaden relativt lätt absorberar ett tillskott av ledigbliven arbetskraft. Ej heller är det uteslutet, att bolaget — tack vare bland annat det planerade samarbetet med staten i fråga om utnyttjande av dess gruvfyndigheter i orten — skall kunna där upptaga och bedriva andra gruvföretag. Givetvis borde man söka dit överföra arbetskraft från Bolidenanläggningarna.

Erfarenheterna från perioden efter världskriget mana emellertid till synnerlig försiktighet i bedömandet av framtidsutsikterna. På arbetsmarknaden finnes ytterst sällan något direkt påvisbart större tomrum, där samlade kontingenter av arbetskraft låta sig inpassa.

Försök från det allmännas sida att motverka vid en utplacering av sådana kontingenter torde alltid röna stort motstånd från befolkningen i den ort, som skulle mottaga dessa. Man torde därför vid utplaceringen väsentligen få lita sig till den enskildes egna ansträngningar, givetvis under medverkan i de enskilda fallen av den offentliga arbetsförmedlingen.

Det synes därför synnerligen angeläget, att individens egna ansträngningar att själv skaffa sig arbete på annat håll icke försvagas. En av förutsättningarna för understöd bör därför vara, att vederbörande alltid klart ådagalagt sin villighet och sitt aktiva intresse för att själv skaffa sig utkomst.

Särskilt i de fall, där vederbörande på grund av ålder, sjuklighet eller dylikt har ringa utsikt att på andra håll åter vinna fotfäste på öppna marknaden och där prövningen av frågan om understöd ofta i övervägande mån måste ske ur behovssynpunkt, torde man i regel böra undvika engångsersättningar, som relativt hastigt kunde förbrukas. Erfarenheterna bland annat från tobaksmonopolets införande visa, att dylika farhågor ej äro ogrundade. Även då bereddes arbetare, som på grund av monopolets införande förlorade sina möjligheter till utkomst genom arbete inom facket, kapitaliserade engångsersättningar, som emellertid ofta förbrukades, vilket i sin tur framtvängde nya ekonomiska eftergifter från statsverket.

Vid prövning av understöd åt fullgod arbetskraft torde man särskilt böra hålla i minnet, att lönenivå och lönestandard i den Boliden omgivan-

de lands- och skogsbygden äro relativt låga samt arbetsvillkoren ganska hårda. De torde ej alltid komma att utöva starkare lockelse på arbetskraften vid Boliden. Man kunde då befara — och man har härvid att räkna med allmänmänskliga svagheter — att dessa uppsköte det smärtsamma, som merendels ligger i uppbrottet från en mångårig boplats, och i det längsta dröjde sig kvar och med tillhjälp av understöden sökte hanka sig fram på ovissa diversearbeten i bygden. Efter hand som understöden sinade ut komme dessa invånare att sakna tryggt uppehälle samt sannolikt falla kommunen till last.

Även om man på sätt här förordas aldrig så starkt understryker, att någon rätt till understöd icke föreligger, lär man ej kunna förebygga, att förhoppningar om sådant understöd under verksamhetens senare skede komme att utöva icke ringa inflytande på individens göranden och låtanden. Helt naturligt vill den enskilde ej gärna frivilligt avstå från sina förmenta eller verkliga utsikter till understöd, synnerligast om han på grund av långvarig anställning eller eljest anser sina förhoppningar välgrundade. Förmodligen komma förhållandena att medgiva en viss successiv evakuering av Bolidensamhället redan ganska lång tid före den definitiva driftsnedläggelsen. Men förhoppningar av här antydd art skulle givetvis utgöra ett starkt motiv för den enskilde att hålla sig kvar. I dylika fall synas *lämplighetsskäl* böra tagas i betraktande vid prövningen av understödsfrågan. Sälunda kunde det sannolikt vara ändamålsenligt att mot periodens senare skede erbjuda sådan arbetskraft, som kunde undvaras och som hade goda utsikter att slå sig fram på andra håll, smärre engångsbidrag, som kunde främja deras strävan i sådan riktning. Antagligen skulle man mången gång föredraga ett dylikt mindre men säkert till buds stående engångsbidrag i förskott samt lämna orten, hellre än att man avvaktade ett framtida, måhända större men ovisst understöd. Ett mindre engångsbelopp i förening med eget sparat kapital — varom mera nedan — lär för övrigt ej sällan kunna sätta den duglige i tillfälle att starta en ny verksamhet, som skänker honom utkomst.

I betänkandet meddelas vissa upplysningar om invånarantalet i Bolidens samhälle samt om antalet av ortens invånare, som ha direkt anställning hos bolaget. Vidare nämnes, att ett antal personer, bosatta i samhällets omedelbara närhet, för sin försörjning äro beroende av bolagets verksamhet. Uppgifterna medgiva ej något närmare bedömande av antalet invånare, vilka äro medlemmar av anställdas familjer. Styrelsen utgår emellertid ifrån, att en icke alltför ringa del av invånarantalet utgöres av sådana, som utan att vara anställda i bolaget eller tillhöra dessas familjer, indirekt skaffa sig utkomst i samhället under dess säregna, hastiga uppblomstring, exempelvis såsom hantverkare, handelsidkare eller chaufförer.

Vid anläggande av *skälighetssynpunkter* på understödsfrågan riktas blicken helt naturligt i första hand mot bolagets egna anställda; anställningstidens långvarighet lär främst böra tagas i betraktande. De åter, som efter sitt eget fria skön begivit sig till orten för att där såsom egna yrkesutövare söka sig utkomst, kunna ju därvid icke ha letts av några förhoppningar om understöd vid en av alla känd framtida evakuering. Men å andra sidan kan ej förbises, att dylika yrkesutövare fylla en i många fall nära nog ofrånkomlig funktion i ett samhälle av Bolidens storlek. Vare härmed hur som helst, så framstår det dock såsom ett faktum, att dessa fria yrkesutövare vid driftens nedläggande komma att stå inför samma problem, som bolagets egna anställda, nämligen att söka sig till-

baka på arbetsmarknaden i andra orter. Bestridas må ej, att dylika fria yrkesutövare i första hand ha att själva draga försorg härom, och ej heller, att de på arbetsmarknaden eller inom näringslivet ofta representera ett förhållandevis rörligt element. Styrelsen vill med det anförda allenaast hava fäst uppmärksamheten på en viss sida av det framtida evakueringsproblemet samt uttala önskvärldheten av, att denna behörigen beaktas, så att man i görligaste mån förebygger, att den kan komma att föränleda socialt betingade kostnader för det allmänna.

Den emotsedda situationen förtjänar vidare beaktande ur en speciell synpunkt, nämligen den bostadspolitiska. Samhället kommer, så vitt nu kan bedömas, ju att praktiskt taget övergivas under loppet av en relativt kort period. Denna situation är icke ägnad att uppmuntra till nödigt underhåll av bostadsbeståndet under verksamhetsperiodens senare skede. Men samtidigt måste ju förhindras, att bostadsbeståndet får förfalla och samhället under en lång övergångsperiod får tyna samman till ett kåksamhälle. Farhågor i sådan riktning gälla måhända ej så mycket de av bolaget uppförda bostäderna som fastmera dem, som befinna sig i annan enskild ägo. Av synnerlig vikt är också, att alla privatpersoner, som besitta egna bostadshus, vid periodens slut hava avvecklat sina krediter för dessa; man torde eljest ha att räkna med att starka röster komma att höjas för det allmännas mellankomst till avvecklingen av resterande fastighetskrediter. Styrelsen vågar ej förorda en så rigorös bestämmelse, som att man hädanefter helt enkelt förbjöde uppförandet av bostäder genom andra än bolaget; önskvärt är dock att man i görligaste mån söker förhindra allt, som kunde betraktas såsom egnahemsbyggande i orten.

Enligt förslaget skall viss ersättning kunna komma att utgå till enskilda för värdeminskning av dem tillhöriga nu befintliga byggnader. För byggnader, som hädanefter kunna komma att uppföras, skulle alltså ingen ersättning kunna ifrågakomma. Bestämmelsen jävar dock ej nys berörda farhågor. Man finge, alla dylika regler till trots, räkna med det faktiska tryck, som beträffande nyuppförda hus komme att utövas av kreditgivarna och de i trångmål stadda ägarerna.

För övrigt frågar man sig, om ej reglerna i sin föreslagna form kunde bereda svängrum för mindre tilltalande spekulationer, nämligen på så sätt att enskilda mot periodens slut för en spottstyver uppköpte redan nu befintliga hus, för vilka ersättning kunde påräknas. Måhända kunde ifrågasättas, om ersättning borde utgå, där byggnaden bytt ägare exempelvis efter ingången av år 1945.

Vid prövningen av förekommande understödsfrågor ur *behovssynpunkt* möter man ett problem, som ju för övrigt ingalunda är specifikt för det föreliggande fallet, nämligen att understödet ur behovssynpunkt skulle beskäras, i samma mån som vederbörande i förtänksamhet sparat för framtiden och därigenom själv sørjt för sin utkomst. Utan tvivel erbjuda de nuvarande förhållandevis goda utkomstmöjligheterna i orten tillfälle till sparande och det synes högeligen önskvärt, att icke sparviljan slappas genom förhoppningar om framtida understöd, synnerligast om man räknade med att den mindre förtänksamme kunde ur behovssynpunkt påräkna någon förtur till understöd. Spörsmålet är svårlöst men man frågar sig, om man icke kunde stimulera den enskilde till att genom sparsamhet själv sørja för sin framtid. Vore det alldeles otänkbart, att man redan på ett tidigt stadium organiserade ett planmässigt sparande, vilket man, med anlitande av understödsmedlen, stödde med proportionella bidrag i någon form?

Givetvis är det önskvärt, att man i görligaste mån söker förebygga alla verkliga sociala missförhållanden vid gruvdriftens upphörande. Vidare må erkännas, att förhållandena i föreliggande fall äro av mycket säregen natur. Men där befintliga befolkningsgrupper torde för närvarande i det stora hela få anses intaga en mycket gynnad ställning. Man kan därför ställa det kravet, att de icke för framtiden skola ensidigt ty sig till den hjälp, som kan komma att beredas, utan att de också på här senast angivet sätt eller annorledes själva i görligaste mån skola draga försorg om sig. Och man bör ej vid utformandet av planen för en blivande hjälpverksamhet, under alltför starkt framhävande av den gynnsamma ekonomiska situationen, helt bortse från att man löper risk att skapa ett precedensfall i fråga om understöd vid driftnedläggelse, vars konsekvenser det allmänna, enkannerligen staten, och enskilda ej mäktade bära.

Beträffande de i betänkandet avhandlade kommunalekonomiska spörsmål, som sammanhängde därmed, att kommunen å ena sidan för närvarande hade att tillgodose vissa behov, som sedan komme att bortfalla, och å andra sidan tillsvidare hade att räkna med ett mycket brett skatteunderlag, som framdeles komme att väsentligt krympa samman, anför socialstyrelsen följande:

Den redan tillämpade principen att snarast möjligt och senast i god tid före 1947 års utgång amortera av kommunal upplåning, som kan hava ägt rum för tillgodoseende av Bolidensambällets behov, synes i allo välbetänt. Måhända kunde ifrågasättas, om icke en viss begränsad kommunal fondbildning i förevarande säregna situation kunde medgivas för tillgodoseende av så att säga oförutsedda kommunala utgifter, vilka ej torde kunna helt undvikas i samband med evakueringen. I allt fall bör väl stå klart, att icke kommunen — genom att undandraga sig fullföljandet av sin i utsikt ställda politik — skulle kunna förskaffa sig någon delaktighet i fonden.

Slutligen framhåller socialstyrelsen, att de av styrelsen berörda synpunkterna allenast framförts diskussionsvis utan något yrkande i särskild riktning. Förhållandena kunde ju ändras högst väsentligt under den period, varom här vore fråga; en synpunkt kunde komma att få verklig aktuell vikt, en annan åter sjunka tillbaka eller helt förlora praktisk betydelse. Det syntes därför angeläget, att man icke genom förhandsbestämmelser alltför snävt bunde den föreslagna nämnden utan att man åt densamma bevarade stor handlingsfrihet att efter sig framdeles företeende omständigheter träffa de dispositioner, som prövades ändamålsenliga.

Kommerskollegium har anfört:

Bolidens gruvaktiebolag bedriver visserligen för närvarande gruvbrytning i industriell skala endast vid Boliden men har utsträckt sin malmletningsverksamhet dels inom Västerbottens län ända upp emot norska gränsen, dels åt norr inom Norrbottens län och dels åt söder åtminstone ned i Västmanlands län. Inom Norrbottens, Västerbottens, Gävleborgs och Kopparbergs län innehar bolaget tillsammans mera än 200 utmål och dessutom ett betydande antal inmutningar inom dessa och andra län.

I en del av utmälen inom Norrbottens och Västerbottens län är Kronan medintressent, i flertalet fall såsom jordägare.

I vilken utsträckning dessa utmålslagda fyndigheter kunna komma att visa sig vara tillräckligt givande för att bliva föremål för verklig gruvdrift kan avgöras först efter omfattande undersökningsarbeten i varje särskilt fall, och deras betydelse för smältverket på Rönnskär är dessutom i hög grad beroende på läget och därav härrörande fraktkostnader. Enligt av bergmästaren lämnad uppgift bedriver bolaget för närvarande undersökningsarbeten och provbrytning i Laver inom Älvsby socken och i Kristineberg inom Lyckeäle socken.

Att malmen från åtskilliga av dessa fyndigheter bör med fördel kunna bearbetas på Rönnskär finner kollegium sannolikt, och kollegium delar därför den av nämnden uttalade uppfattningen, att Rönnskärsverket bör kunna bestå under en vida länge framtid än gruvdriften vid Boliden.

För samhället vid Boliden kan man tänka sig att några av de närmast belägna malmfälten såsom Åkulla och Renström kunna bliva av en viss betydelse, då brytningen i Bolidengruvan måste minskas. Dessa äro nämligen ej belägna längre bort än att man borde kunna låta manskapet bo kvar vid Boliden och transportera det till och från dessa gruvor vid arbetstidens början och slut även om förhållandet givetvis bleve mindre bekvämt än det nuvarande.

Då, såvitt man nu kan bedöma, underlaget för det betydande samhälle, som vuxit upp vid Bolidengruvan, icke kommer att äga bestånd mera än en starkt begränsad tid, finner kollegium det välbetänkt, att anstalter vidtagas för underlättande av den i sinom tid nödvändiga avvecklingen.

Kollegium och Sveriges geologiska undersökning hava i gemensam underdånig framställning den 17 oktober 1934 angående undersökningsarbeten vid Rackejaur i viss mån uttalat sig för att staten borde bliva direkt intresserad i bolaget, då därigenom uppgörelse lättare torde kunna nås om överlåtelse till bolaget av de malmprodukter, som komma att utvinna ur staten tillhöriga gruvor eller gruvdelar. Vad som därefter inträffat, har icke föranlett kollegium att ändra uppfattning härom. För den mera socialt betonade frågan om åtgärder för tillgodoseende av samhället vid Boliden kan måhända den nu anvisade vägen vara fullt ut lika god, och denna torde enligt vad som framgår av betänkandet vara den enda nu framkomliga.

Den av Boliden-nämnden förordade förbindelsen avser att

1) skapa viss garanti mot ett alltför hastigt slutförande av brytningen i Bolidengruvan;

2) skydda vissa sociala intressen i fall av nedläggande eller väsentlig inskränkning av driften vid gruvan samt

3) bereda underlag för en överenskommelse, som möjliggör ett rationellt utnyttjande av de gruvfyndigheter, som ägas av staten och bolaget gemensamt.

Ur förbindelsens § 2 har bergmästaren förordat borttagande av bestämmelsen att kvarvarande malmtillgångar skola vara brytvärda »på grund av guldhalt». Bergmästaren synes hava utgått från att guldproduktionen skulle hållas konstant, då han talar om att, i den händelse man fortfarande skulle koncentrera sig till de guldrikare partierna, man ej behövde ha så stor årsproduktion. Då syftemålet här är att skapa garanti för en kontinuerlig drift, anser sig kollegium ej kunna biträda bergmästarens förslag. Huru guldpriset i framtiden kommer att ändras,

torde ingen nu kunna avgöra, men guldnoteringen har från år 1931 varit i stort sett ganska jämnt stigande, och skulle en omkastning häri synas sannolik, kan ju en jämkning erhållas genom anlåtande av den förutsedda skiljenämnden.

Mot vad i § 1 stadgas om de sociala intressenas tillgodoseende har kollegium ingenting att erinra. För att underlätta beräkningen av den i § 2 b) i instruktionen för nämnden omförmälda ersättningen för byggnader borde redan vid överenskommelsens träffande upprättas en karta med erforderlig beskrivning, upptagande jämväl byggnadsvärden och tid för uppförandet, över de byggnader, som kunna komma i betraktande vid ersättningens utmätande, såvida icke sådana handlingar redan förefinnas.

Bestämmelserna i § 3 om fortsatt prospekteringsverksamhet äro hållna i så allmänna ordalag, att deras verkliga innebörd är rätt svår att bedöma. Att börja med kan någon bestämd gräns mellan prospekteringsarbeten och förberedande gruvarbeten knappast uppdragas. Om det första malmletningsarbetet ger lovande resultat, kan fortsättningen närmast bestå i jordrymning och diamantborrning samt därefter smärre försökschakt, som måhända kunna utgöra del i den första gruvanläggningen. Gränsdragningen blir då beroende på den subjektiva inställningen och kan icke göras på förhand. Kollegium finner det knappast lämpligt, att en dylik allmän prospekteringskyldighet älägges bolaget. Som redan tidigare anförts har bolaget utsträckt denna sin verksamhet både åt norr väster och söder så långt, att resultaten i ytterområdena kunna få endast ringa betydelse för smältverket på Rönnskär och alls ingen för gruvan och sambället vid Boliden, vilkas bestånd kollegium fattat som det centrala syftet med den nu verkställda undersökningen. I likhet med bergmästaren anser kollegium att de undersökningsarbeten, som det i nu förevarande sammanhang kunde vara skäl att föreskriva, skulle koncentreras till Boliden och närmaste trakten däromkring. Tid efter annan uppfinnas nya metoder för påvisande av malmfyndigheter, vilka måhända kunna bliva av betydelse för Boliden och föranleda förnyade undersökningar.

Det i den föreslagna förbindelsen gjorda uttalandet angående formerna för undersökning och kommersiell exploatering av sådana fyndigheter, i vilka såväl staten som bolaget äger del, kan icke anses innebära något åtagande från bolagets sida, som underlättar åstadkommande av överenskommelser i detta avseende, utöver allmänt gällande rättsregler.

För den händelse bolaget brister i fullgörandet av gjorda åtaganden synes, så som förbindelsen nu är formulerad, icke någon annan påföljd kunna inträda än att förutsättningen, det vill säga rätten till fri guldhandel, från statens sida upphäves.

Då det kan vara ovisst, huruvida lagen om skiljemän är tillämplig på i förbindelsen reglerande förhållanden, kan det måhända vara lämpligt att redan från början fastslå huru den tredje skiljemannen skall utses, därest de två av parterna utsedda skiljemännen icke kunna ena sig om detta val.

I ingressen till den förbindelse, som är avsedd att avgivas av bolaget, talas endast om guld, framställt av malm från Boliden. Inom flera av de i trakten belägna fyndigheterna har malmen en liten guldhalt, varför man har att räkna med, att då dessa börja bearbetas på allvar, någon del av det vid verket i Rönnskär framställda guldet icke härstammar från Boliden. Att särskilja dessa guldkvantiteter är icke möjligt, då malmerna bearbetas blandade med varandra. En beräkning på grund av

malmernas analyser kan nog utföras, men avsikten har väl varit att allt vid Rönnskär framställt guld skulle behandlas lika.

Bolagets prestation, att för sociala ändamål avsätta 3 miljoner kronor mot att staten bereder bolaget förmånen att trots gällande exportförbud å guld (S. F. S. nr 326/1931) få utan inskränkning förfoga över guld, torde kunna jämföras med i andra länder, som frångått guldmynntfoten, införd extra beskattning. Enligt föreliggande uppgifter från England (Department of overseas trade) beräknades Sydafrikanska unionen under budgetåret 1933—1934 få en inkomst av 6 miljoner pund sterling genom dylik extra beskattning av guldgruvorna. Detta belopp motsvarar ungefär 8 procent av guldproduktionens bruttovärde, och en avsättning av i medeltal cirka 0.25 miljoner kronor årligen vid Boliden utgör ungefär samma procentsats av bruttovärdet av det därstädes under ett år framställda guld.

Slutligen anför kommerskollegium, att då den överenskommelse mellan staten och bolaget, som skulle manifesteras genom den avsedda förklaringen från bolaget, helt visst skulle bidra till att giva bolagets verksamhet lugn och stadga, ansåge sig kollegium kunna för sin del förorda godkännande av nämndens förslag med de smärre ändringar i förklaringen, som påkallades av vad kollegium anförde.

Såsom nämnts ha vid länsstyrelsens i Västerbottens län utlåtande fogats yttranden av kommunalfullmäktige i Skellefteå landskommun och drätselkammaren i Skellefteå stad.

Kommunalfullmäktige i Skellefteå landskommun anföra i huvudsak följande:

Även om de av Skandinaviska kreditaktiebolaget gjorda utfästelserna i stort sett måste anses tillfredsställande, kunde fullmäktige icke underlåta att giva uttryck för vissa allvarliga farhågor.

Inom några år hade genom gruvfyndigheten i Boliden skapats ett samhälle om nära 3,000 invånare, nämligen Bolidens-Bjurlidens och Strömfors gruvsamhälle, vars existens huvudsakligen vore beroende på gruvdriften därstädes. Inom överskådlig framtid skulle dessa invånare, när gruvan uttömts, komma att sakna utkomstmöjligheter.

De beräkningar, som legat till grund för bestämmandet av den föreslagna fondens kapital, förefölle fullmäktige alltför optimistiska.

Uppgiften att gruvbolaget för närvarande erlade en kommunalskatt av 300,000 kronor vore riktig i vad anginge skatten för år 1934. T. o. m. år 1933 hade emellertid kommunalskatten från bolaget icke utgått med tillnärmelsevis det belopp, som skulle motsvara kommunens omkostnader i Bolidens gruvsamhälle för skolväsendet, hälsovård, polisväsendet och vägbyggnader. Sistnämnda utgiftspost ankomme visserligen på vägdistriktet, men då kommunens andel i kostnaderna för vägar inom vägdistriktet uppginge till cirka $\frac{2}{3}$, borde även denna utgiftspost medtagas i beräkningen.

Fullmäktige betvivlade, att kommunalskatteinkomsterna under alla förhållanden skulle vara fullt tillräckliga för att alla de anläggningar, som utfördes för Bolidenssamhället, skulle kunna amorteras med dessa medel.

Då kommunen undvikit att upptaga lån, hade den kommunala utdebiteringen måst hållas jämförelsevis hög. Under perioden 1927—1934 hade

den utgjort högst 12 kronor 50 öre per skattekrone. För närvarande utgjorde den 8 kronor 85 öre per skattekrone. Ökat skatteunderlag kunde väl minska den kommunala utdebiteringen, men denna lättnad gynnade mest de största skattebetalarna, däribland Bolidens gruvaktiebolag.

Kommunalfullmäktige skulle för sin del vara villiga att medverka till mildrande av de svårigheter, som säkerligen komme att drabba kommunen, när Bolidengruvan vore uttömd, genom att upplägga en skattereglerringsfond. Möjlighet härtill vore dock på grund av nu gällande författningsbestämmelser utesluten.

Kommunalfullmäktige förutsåge, att flertalet av gruvarbetarna år 1947 skulle vara så gamla och orkeslösa, att de ej kunde erhålla annan arbetsanställning, och att de därför under sin återstående livstid skulle komma att anlita hemortskommunen för sin försörjning, därest ej någon överenskommelse om pensionering av arbetarna kunde träffas mellan gruvbolaget och anställda arbetare.

Fullmäktige ansåge nämndens beräkning av ersättningssumman för värdeminskning av byggnader ej vara hållbar, då ersättningar borde utgå ej blott för byggnader i Boliden utan även för byggnader i Strömfors och Bjurliden.

Beträffande nämndens beräkning av bidraget till kommunen framhåller fullmäktige, att denna beräkning vore hållbar endast under förutsättning att gruvbolaget under minst två tredjedelar av den angivna exploateringstiden utvisade sådan vinst, att ett skattebelopp av 300,000 kronor årligen kunde erhållas, samt att kommunen erhöle möjlighet till fondavsättning.

Det engångsbelopp av 500 kronor per person för 900 personer, vilket föreslagits skola utgå såsom ersättning till kommunen, vore icke tillfyllest, då detta belopp måhända årligen, en följd av år framåt, måste utgå till ökad fattigvårdskostnad.

Visserligen hade ett belopp av 400,000 kronor, utöver de särskilt under punkterna a, b och c beräknade beloppen, reserverats, men även detta försloge icke långt, därest i framtiden nämndens optimistiska beräkningar och förutsättningar visade sig icke hållbara.

Enligt kommunalfullmäktiges mening vore det önskvärt att räntan av fondens kapital avsattes till fonden, så att denna bättre kunde räcka för att avhjälpa de svårigheter, som i olika avseenden med säkerhet komme att uppstå.

Det syntes vidare kommunalfullmäktige befogat att fullmäktige finge utse den tredje ledamoten i den nämnd, som skulle komma att omhändervärd och fördela fonden.

Drättselkammaren i Skellefteå stad anför i sitt, på stadsfullmäktiges uppdrag avgivna, yttrande bland annat följande:

Det förefölle drättselkammaren sannolikt, att ännu större prestationer kunnat utvinnas av bolaget, om rätt för staten ej funnits att frånträda överenskommelsen.

Liksom kommunerna och enskilda finge vidkännas betydande ekonomiska uppoffringar i syfte att verkningarna av driftsnedläggelsen skulle bli minsta möjliga, borde staten även till en del påtaga sig att avhjälpa svårigheterna, då utom kommunerna även staten genom gruvbolagets verksamhet erhöle betydande inkomster i form av skatter, och detta utan att direkt behöva vidkännas några utgifter. Även om det kunde anses

att den avsatta fonden vore för liten för sitt ändamål, skulle det ingiva en viss känsla av trygghet för enskilda och kommuner, om staten i detta sammanhang åtminstone svarade för den del av fonden, som bolaget ägde återfå vid ett hävande före den 31 december 1947 av överenskommelsen. Ett sådant hävande syntes enbart kunna ske för att tillgodose något statens intresse. Staden hade så långt det varit möjligt inriktat sig på att helt möta den situation som skulle uppstå, när genom upphörandet av gruvdriften i Boliden nedgång i skatteunderlaget skulle inträffa, men de åtgärder, som redan i detta avseende vidtagits, hade säkerligen icke kunnat ske, om icke stadens ekonomi före gruvbolagets tillkomst varit god och andra resurser varit att tillgå.

Staden stode icke fullt så gynnsamt ställd gent emot landskommunen, som framginge av nämndens utredning. Bolidens gruvaktiebolag hade i Boliden skapat och planlagt ett samhälle med gator och parker, vatten- och avloppsledningar och gatubelysning m. m. utan kostnader för kommunen beträffande såväl anläggningar som underhåll m. m., då staden däremot i dessa avseenden fått och finge vidkännas betydande utgifter, som stode i direkt samband med bolagets verksamhet. Såvitt drätselkammaren hade sig bekant, inskränkte sig landskommunens direkta kostnader för Bolidens samhälle till byggandet av skolhus och kostnader för polisväsende och hälsovård m. m. Detta förhållande hade möjliggjort, att landskommunen redan omedelbart efter det att skatteunderlaget väsentligt ökat kunnat sänka sin uttaxering, då staden däremot alltjämt hade att motse dryga utgifter för den fortsatta utvecklingen.

Drätselkammaren framhåller även, att vissa arbeten vid smältverket å Rönnskär visat sig vara och kanske, trots vidtagande av de noggranaste försiktighetsåtgärder, alltjämt komme att bliva till viss grad hälsovådliga.

Möjligheterna för arbetarnas säkerställande genom t. ex. pensionering borde undersökas.

Det kunde tänkas att gruvdriftens nedläggande ej blott skulle äga betydelse för arbetena vid Boliden utan jämväl kunde återverka på smältverksarbetena och att arbetslöshet även kunde uppstå för inom staden boende arbetare och förmän, ävensom för det flertal arbetare, som ännu hade sitt hemvist inom landskommunen men arbetade på Rönnskär. Jämväl vid smältverket anställda arbetare och förmän borde tillerkännas understöd. Sådan ersättning skulle indirekt utgöra en lättnad i kommunens ekonomi.

Beträffande bestämmelsen om ersättning till enskilda för värdeminskning av dem tillhöriga byggnader biträder drätselkammaren nämndens åsikt att uppförandet av nya byggnader borde ske på vederbörandes risk men anser att en nedsättning av det av nämnden föreslagna beloppet till sådan ersättning om 950,000 kronor skulle kunna göras till förmån för respektive kommuner.

Om såväl fastighetsägaren som kommunen amorterat sina anläggningar vid tiden för gruvans nedläggande, kvarstode för kommunen helt visst årligen väsentliga utgifter, innan det hela kunnat avvecklas. Av denna anledning borde frågan om vem som i första hand skulle erhålla ersättning, enskilda fastighetsägare eller kommunerna, bliva föremål för särskild prövning av den tillsatta nämnden.

Drätselkammaren uttalar sammanfattningsvis såsom sin mening:

1) att understöd till arbetare och förmän icke enbart bör omfatta vid

bolagets anläggningar i Boliden anställda utan jämväl vid smältverket i Rönnskär anställda;

2) att bidrag till kommunen även kan tillkomma Skellefteå stad och att därför i instruktionen för nämnden, som fungerar som styrelse för den avsatta fonden, i stället för vederbörande kommun anges Skellefteå landskommun och Skellefteå stad;

3) att frågan om vem som i första hand skall erhålla ersättning, enskilda fastighetsägare eller kommunerna, skall bli föremål för särskild prövning av den tillsatta nämnden;

4) att det vore önskvärt att möjligheterna för arbetarnas säkerställande genom t. ex. pensionering undersökas;

5) att staten bör utfästa sig att tillskjuta det belopp till fonden, som gör att den under alla förhållanden står till förfogande till sitt maximibelopp.

Länsstyrelsen i Västerbottens län anför följande:

Då statens utsikter att bli delägare och få medbestämmanderätt i gruvföretaget numera synas vara långt mindre än tidigare, när preliminära avtal därom förelegat men på grund av statsmakternas betänksamhet förfallit, är det av väsentlig betydelse för den bygd, vars naturtillgångar exploateras, att de i föreliggande avtalsförslag berörda förhållandena bli reglerade. Länsstyrelsen finner en sådan överenskommelse mellan staten och innehavaren av aktiemajoriteten i Bolidens gruvaktiebolag erkännansvärd.

De ekonomiska frågor, som uppstå vid ett nedläggande av gruvdriften, beröra emellertid icke allenast arbetspersonalen, fastighetsägarna inom gruvområdet och de båda kommunerna. Även de väghållningsskyldigas intressen äro härav nära berörda, men i ännu högre grad landstingets. Ett flertal nya vägar hava på grund av gruvdriften anlagts och flera komma att anläggas. Inom Norsjö och Malå socknar utför staten ensam anläggningen av två malmvägar, men inom nu ifrågavarande trakt utföras vägbyggnaderna av vägdistriktet med sedvanligt statsbidrag. Nyligen har en utvidgning av lasarettet i Skellefteå fullbordats, men då denna på grund av gruvrörelsen visat sig otillräcklig planeras en ytterligare utbyggnad. I sistnämnda fall får landstinget vidkännas betydande kostnader både för nybyggnader och drift. Visserligen kan invändas att såväl landstinget som de väghållningsskyldiga, liksom de båda berörda kommunerna, uppbära avsevärda skattebelopp, men denna förmån åtnjuta även staten, utan att staten torde hava några nämnvärda utgifter utöver andelen i vägbyggnaderna. Det blir följaktligen orten, d. v. s. kommunerna, väghållningsdistriktet och landstinget samt de enskilda, främst de vid gruvföretaget anställda, vilka få bära de ekonomiska bördor, som otvivelaktigt komma att följa av ett inom närmare eller fjärrare tid inträffande nedläggande av ifrågavarande gruvdrift. Länsstyrelsen finner det på grund härav billigt och rättvist att avtalet innefattar bestämmelse även därom, att bidrag bör utgå jämväl till landstinget och väghållningsdistriktet.

Det anges i instruktionen, att bidrag skall utgå till vederbörande kommun, därest i anledning av nedläggandet eller inskränkningen av brytningen i Bolidengruvan kommunens ekonomi skulle bli »oskäligt betungad». Detta uttryck giver länsstyrelsen anledning uttala den förhoppningen, att avtalet måtte så avfattas, att godtycke och stridigheter i gör-

ligaste mån förebyggas genom bestämmelser, som ej kunna föranleda så skiftande tolkningar som det citerade.

De av Skellefteå stads drätselkammare framställda anspråken på möjlighet till ersättning ur den blivande fonden finner länsstyrelsen i viss mån motiverade. Såvitt nu kan bedömas lärer det väl få anses uppenbart, att det inom stadens område belägna smältverket kommer att drivas även sedan Bolidengruvan är tömd. Uteslutet är emellertid ej att en minskning av rörelsen i samband därmed kan uppstå, vilken vållar att en del arbetare kunna bli utan sysselsättning. Då det ej avses att i sådant fall ersättning utgår till arbetare, som blivit arbetslösa, kan staden sålunda drabbas av utgifter på grund av avvecklingen och bör fördenskull ej uteslutas från möjlighet till gottgörelse. Att sådan ersättning dock i första hand bör utgå till landskommunen, inom vars område naturtillgångarna äro belägna, synes naturligt.

Avtalsförslaget innefattar föreskriften, att i den mån fondens medel ej tagas i anspråk för avsett ändamål, bestämmer den tillsatta nämnden »till vilket allmännyttigt ändamål, helst inom av bolagets verksamhet berört område, de skola anslås». Mot en bestämmelse av denna innebörd måste länsstyrelsen göra en bestämd gensaga. Dessa medel, som kommit från orten och avsatts för att förskona bygden från framtida tunga bördor till följd av exploateringen böra, i den mån överskott uppkommer, användas till allmännyttiga ändamål inom orten. Länsstyrelsen finner det för sin del icke rimligt, att ett dylikt överskott skulle ens till någon del kunna av en nämnd utnyttjas för allmännyttiga ändamål i andra delar av landet.

I detta sammanhang vill länsstyrelsen något beröra frågan om den nämnd, som vid viss tidpunkt skall tillsättas för omhändertagande av fonden. Denna nämnd skall bestå av tre personer, av vilka en utses av Kungl. Maj:t, en av bolaget och en av de sålunda utsedda. I lagen om skiljemän förutses det fall att de båda skiljemännen ej kunna enas om, vilken skiljeman som skall av dem tillkallas, och stadgas, huru i sådant fall skall förfaras. Dylika fall hava ej sällan inträffat, och tänkbart är, att de av Kungl. Maj:t och bolaget utsedda skiljemännen ej heller kunna enas utan att de intressen, varom fråga är, bli i viss mån därpå lidande. Men dessa intressen äro icke statens eller bolagets utan ortens. I varje fall synes en bestämmelse vara erforderlig, huru den tredje ledamoten av nämnden skall utses, om de två nämndsledamöterna ej kunna enas. Kommunalnämnden har framhållit, att Skellefteå socken borde bli representerad i denna nämnd. Detta förslag kan länsstyrelsen ej biträda. Länsstyrelsen vill emellertid ifrågasätta, huruvida icke, då det här är fråga i första hand om kommuners och enskildas inom länet intressen, nämnden borde bestå av tre personer, vilka utses av vardera bolaget, länsstyrelsen och Kungl. Maj:t, samt att den av Kungl. Maj:t utsedda ledamoten skall vara ordförande. Inom orten skulle det te sig sympatiskt, om denna icke ställdes utanför allt inflytande vid fördelningen av dessa medel, som i sin helhet härröra från orten.

Länsstyrelsen delar liksom de berörda kommunerna den av nämnden uttalade meningen, att »det ansetts tillbörligt, att kommunerna under den tid gruvdriften består, bereda sig att möta den situation, som uppstår vid dess nedläggande, genom en härefter anpassad ekonomisk politik». Länsstyrelsen är emellertid tveksam, huruvida denna sunda kommunalpolitik, som i detta län utövas i flertalet kommuner, bör belönas på det sätt nämnden föreslagit, nämligen genom att kommunerna med hänsyn här-

till först i sista hand böra komma i åtanke vid fördelningen av fondens medel. Det lärer knappast vara ägnat att uppmuntra till en sund kommunalpolitik, om denna premieras på det sätt, att ju försiktigare en kommuns ekonomiska politik är, desto mindre blir utsikten, att kommunen skall få någon del av fonden, men desto större blir möjligheten för en med förhållandena i orten sannolikt ganska främmande nämnd att tillgodose allmännyttiga ändamål utan annat direktiv än att dessa »helst» skola avse inom av bolagets verksamhet berört område.

Kommunalnämnden har erinrat om, att möjlighet till uppläggandet av en skatteregleringsfond på grund av nu gällande författningsbestämmelser saknas. Länsstyrelsen vill i anledning härav framhålla önskvärdheten av att Kungl. Maj:t måtte snarast möjligt vidtaga sådana åtgärder, att ifrågavarande brist icke förhindrar kommunerna att åtminstone i sådant fall som det förevarande avsätta medel för framtida behov.

Fullmäktige i riksbanken, som ansett sig böra begränsa sitt yttrande till förslaget om tillsättande av en skiljenämnd för bedömande av möjlighet för bolaget till ökad malmbrytning m. m., förklara, att fullmäktige för sin del icke hade något att erinra mot att, på sätt förslaget innehöller, utse en ledamot av den ifrågasatta skiljenämnden.

*Departements-
chefen.*

De på Kungl. Maj:ts initiativ verkställda undersökningarna och förda förhandlingarna i denna fråga ha avsett att ernå skydd för de allmänna intressen, som äro förknippade med utnyttjandet av gruvfyndigheterna i Boliden. Dessa intressen framträda särskilt starkt på den grund att malmfyndigheterna torde vara så begränsade, att de vid nuvarande brytning med ganska hög grad av sannolikhet kunna beräknas vara uttömda vid en jämförelsevis närliggande tidpunkt. Särskild uppmärksamhet påkallas även av det förhållandet, att ett helt samhälle med omkring 2,000 invånare på kort tid uppvuxit uteslutande i följd av exploateringen av dessa gruvfyndigheter. Gentemot de rent privatekonomiska intressena framstår det för det allmänna såsom en angelägenhet av största vikt att söka förebygga de avsevärda sociala risker, som uppenbarligen äro förenade med denna rörelses blivande avveckling.

Från dessa utgångspunkter har den av Kungl. Maj:t tillsatta nämnden fört förhandlingar med det bankföretag, som numera är ägare av huvudmassan av aktierna i Bolidens gruvaktiebolag. Efter dessa förhandlingar har nämnden förordat den lösningen av frågan, att från statens sida godtages ett av banken gjort erbjudande att verka för att gruvbolaget till Kungl. Maj:t avgiver en förklaring, varigenom bolaget gör vissa åtaganden i berörda syfte. Huvudpunkterna häri äro, att brytningstakten regleras — med 1947 års utgång såsom beräknad tidpunkt för brytningens avslutande — och att bolaget inom de närmaste åren avsätter en fond å 3 miljoner kronor att vid nedläggandet eller väsentlig inskränkning av rörelsen ställas till förfogande för en särskild nämnd, som skall äga att bestämma ersättningar åt arbetare och förmän, vissa fastighetsägare samt kommuner. Förbindelsen skulle efter dess godtagande av Kungl. Maj:t

gälla gentemot bolaget, såvida statsmakterna icke vidtaga åtgärder, som förhindra bolaget att utnyttja guldvärdeskillnaden, eller Kungl. Maj:t befriar bolaget från dess förpliktelser.

Säkerligen kan man utgå ifrån att en förbindelse av detta slag skall komma att lojalt uppfyllas, och i så fall torde de intressen, som här äro i fråga, bliva väsentligen tillgodosedda. Jag anser mig därför böra förorda den föreslagna lösningen av frågan. Vad i de avgivna yttrandena anförts gentemot vissa särskilda bestämmelser i förbindelsen har icke för- anlett mig att upptaga nya förhandlingar med banken för genomförande av ändringar i bankens erbjudande.

Med hänsyn dels till frågans vikt ur det allmännas synpunkt och dels till de nyss antydda förutsättningarna för förbindelsens giltighet synes mig emellertid tillfälle böra beredas riksdagen att avgiva yttrande, innan slutlig ståndpunkt från Kungl. Maj:ts sida tages i frågan.

Under åberopande av vad sålunda anförts får jag hemställa,

att Kungl. Maj:t måtte genom proposition lämna riksdagen tillfälle att avgiva yttrande över de av mig nu förordade åtgärderna till skyddande av de allmänna intressena vid utnyttjandet av Bolidens gruv- aktiebolag tillhöriga gruvfyndigheter.

Med bifall till denna av statsrådets övriga le- damöter biträdda hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att till riksdagen skall avlätas proposition av den ly- delse bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

R. Borgström.

Bilaga.

Till Konungen.

Den 2 mars 1934 beslöt Eders Kungl. Maj:t att åt en nämnd, bestående av tre personer, uppdraga att verkställa utredning och upptaga förhandlingar rörande åtgärder till skyddande av de allmänna intressena vid utnyttjandet av Bolidens gruvaktiebolag tillhöriga gruvfyndigheter samt förordnade oss undertecknade till ledamöter av nämnden ävensom undertecknad Nothin att tillika vara dess ordförande.

Till statsrådsprotokollet ovannämnda den 2 mars 1934 anförde statsrådet och chefen för finansdepartementet bland annat:

»De guldförande malmfyndigheter, som sedan ett antal år exploateras inom Västerbottens län, ägas som bekant av Bolidens gruvaktiebolag. Bolagets aktiekapital uppgår till sammanlagt 42 miljoner kronor, därav A-aktier 4.2 miljoner kronor och B-aktier 37.8 miljoner kronor. Varje aktie av serien A berättigar till etthundra röster och varje aktie av serien B till en röst. Samtliga A-aktier ävensom B-aktier till ett nominellt belopp av 35,175,650 kronor hava av framlidne ingenjören Ivar Kreuger överlämnats såsom pant till Skandinaviska kreditaktiebolaget för vissa bankens fordringar hos Kreuger. Frågan om lagligheten av denna pantförskrivning är för närvarande föremål för rättstvist. Jämväl frågan om äganderätten till aktieposten är tvistig, i det att aktiebolaget Kreuger & Tolls konkursbo till vederbörande domstol instämt Kreugers urarvskonkursbo med påstående om bättre rätt till aktierna.

Av det anförda framgår, att frågan om en föryttring av ifrågavarande aktiepost — vars ägare uppenbarligen helt kan bestämma över ledningen av företaget — inom den närmaste framtiden torde bliva aktuell. I samband med den sålunda förestående realiseringen av denna värdefulla tillgång i Kreuger & Tolls konkursbo eller Kreugers urarvskonkursbo synas vissa betydelsefulla allmänna intressen påkalla uppmärksamhet.

Det låter sig ej förneka, att ifrågavarande bolag i vissa avseenden från det allmännas synpunkt intager en särställning bland svenska industri-företag. Såvitt nu är känt, är förekomsten av guldmalm i de av bolaget exploaterade fälten så begränsad, att vid nuvarande brytning malmtillgångarna kunna beräknas vara utnyttjade inom en ej alltför avlägsen tidpunkt. Härtill kommer, att med nuvarande höga guldpris och osäkerheten rörande prisutvecklingen beträffande guld det tydligen ur privatekonomisk synpunkt torde kunna framstå såsom angeläget att snarast möjligt slutföra exploateringen av ifrågavarande malmtillgångar. Ur det allmännas synpunkt uppkomma emellertid, icke minst vid en forcering av brytningen och den utökning av organisationen, som därav måste bliva en följd, åtskilliga frågor av allvarlig innebörd. I sådant avseende må här endast erinras om de problem, som vid upphörande av driften uppstå såväl för den hos företaget anställda personalen som för de kommuner, inom vilka rörelsen bedrives. Särskilda åtgärder från statsmakternas sida för tillvaratagande av de anställdas och kommunernas intressen synas kunna bliva behövliga.

Under nu angivna omständigheter anser jag det påkallat, att utredning

verkställes i syfte att utröna på vad sätt berörda allmänna intressen böra tillvaratagas i samband med den förestående realiseringen av här ifrågasvarande aktieinnehav. Vid denna utredning bör ej bortses från möjligheten, att staten i någon form inträder såsom delägare i bolaget.»

Förhållandena vid tidpunkten för uppdragets överlämnande hava sedermera sätillvida undergått förändring, som den av chefen för finansdepartementet omförmälda aktiepost, vilken i fråga om såväl panträtt som äganderätt var föremål för rättstvist, numera med äganderätt förvärvat av den tidigare panthavaren, Skandinaviska kreditaktiebolaget. Enligt vad nämnden inhämtat har banken för närvarande icke för avsikt att under rådande allmänna ränteläge avyttra aktierna. Ehuru utgångsläget för nämndens uppdrag sålunda i viss mån förändrats, återstår dock uppgiften, d. v. s. tillvaratagandet av de allmänna intressen, som äro förbundna med gruvaktiebolaget och dess verksamhet. Nämnden har vid fullföljandet av denna uppgift haft fördelen att, under förhandlingarnas senare skede, kunna föra dessa med Skandinaviska kreditaktiebolaget såsom ensam representant för aktieägareintresset.

Bolidens gruvaktiebolag driver dels gruvrörelse inom Bolidens gruvfält i Skellefteå landskommun och dels malmförädling vid Rönnskärs smältverk inom Skellefteå stads område. Därjämte äger bolaget, delvis gemensamt med staten, en del gruvfyndigheter inom Västerbottens bergslag, innehållande svavelkis, koppar m. m.

Omkring Bolidens gruvfält har, alltsedan gruvdriften där tog sin början, uppvuxit Bolidens samhälle. Detta samhälle har för närvarande omkring 2,000 invånare, vartill kommer ett antal personer, bosatta i samhällets omedelbara närhet, vilka äro till sin försörjning beroende av bolagets verksamhet. Av ortens invånare innehar ett antal av omkring 570 direkt anställning hos bolaget.

Enligt de undersökningar, som på föranstaltande av nämnden skett till utrönande av de guldförande malmtillgångarna i Boliden, skulle dessa vid ingången av år 1934 kunna uppskattas till i runt tal 6 miljoner ton. Med en beräknad brytningsintensitet av cirka 400,000 ton malm per år skulle således fyndigheten vara utbruten på en tid av 15 år från nyssnämnda tidpunkt. Visserligen finnas även andra fyndigheter, innehållande exempelvis koppar- och svavelförande malm, men varken på denna omständighet eller på de ovissa utsikterna till några nya mera betydande fynd av guldförande malm torde med skäl kunna grundas någon förhoppning om längre livslängd för gruvan.

Beträffande smältverket vid Rönnskär råder i förevarande hänseende ett annat förhållande. Detta är nämligen redan i stånd att, förutom den guldhaltiga malmen från Boliden, mottaga koppar- och svavelkismalmer från de övriga fyndigheterna inom distriktet och torde även kunna kompletteras med anläggningar för utvinnande av zink och bly, vilka metaller ingå i åtskilliga av de övriga fyndigheterna, såväl Bolidenbolagets som statens. Anledning saknas, med hänsyn till dessa omständigheter, att antaga att Rönnskärverket icke skall kunna bestå under en vida längre framtid än gruvdriften vid Boliden.

Till utrönande av verkningarna i ekonomiskt hänseende för vederbörande kommuner av ett nedläggande av driften vid Boliden inom den tid, som enligt det ovan sagda kan anses sannolik härför, har nämnden anmodat dels drätselkammaren i Skellefteå och dels kommunalnämnden i Skellefteå landskommun att till nämnden inkomma med sina synpunkter på ifrågasvarande ekonomiska problem.

Drätselkammaren har i skrivelse till nämnden den 29 maj 1934 — efter att hava framhållit att ett brådstörtat nedläggande av driften vid smältverket i Rönnskär icke, såsom i fråga om gruvan, vore att befara — anført, att det dock i fortsättningen icke kunde förväntas att staden skulle tillföras så stort skatteunderlag från bolagets verksamhet som under den tid brytningen i gruvan påginge. De anläggningar och byggnader, som staden på grund av smältverkets tillkomst och därav föranledd folkökning och utveckling i olika avseenden låtit bekosta, hade finansierats dels utan upplåning och dels medelst sådan med relativt kort amorteringstid, allt med tillbörlig hänsyn till framtida nedgång i skatteunderlaget. Emellertid vore särskilda åtgärder av nöden för att möta den väntade situationen. Med hänsyn härtill vore drätselkammaren enig om att under de närmaste åren icke sänka uttaxeringen, ehuru skatteunderlaget på ett storartat sätt ökat, utan i stället söka genom extra amorteringar av lån förbättra möjligheterna för framtida finansiering.

Kommunalnämnden har i skrivelse den 27 maj 1934 anført, att kommunen ännu icke hunnit vidtaga eller planera några definitiva åtgärder till förebyggande av verkningarna av ett snart inträffande nedläggande av driften vid Bolidengruvan. Kommunalnämnden ansåge emellertid, att vissa möjligheter förelåge att undvika den hotande krisen. Sålunda borde största sparsamhet iakttagas i fråga om kommunala nyanläggningar och fortsatt skuldsättning sålunda undvikas. Vidare borde, medan kommunen ännu kunde påräkna ett högt skatteunderlag, tillses att genom uppsägning och förtidsamortering av nu löpande lån såväl den kyrkliga som den borgerliga kommunen bleve skuldfri. Slutligen borde, i den mån de ekonomiska omständigheterna och gällande författningar sådant medgäve, åtgärder vidtagas för fonderingar för kommande behov.

De av nämnden bedrivna förhandlingarna hava i huvudsak förts efter två linjer. Sålunda har å ena sidan undersökts möjligheten att ernå det avsedda syftet, de allmänna intressenas tillvaratagande, genom att tillförsäkra staten ett avgörande inflytande på bolagets ledning i form av förvärv av ifrågavarande aktiepost eller någon mera betydande del därav. Å andra sidan har prövats utvägen att utan dylikt statligt delägarskap i bolaget vinna skydd för nyssnämnda intressen.

Sedan chefen för finansdepartementet på hemställen av nämnden den 22 mars 1934 förordnat direktören G. Wallin och direktören J. G. Åkerlindh att enligt av nämnden meddelade anvisningar biträda vid undersökningen rörande Bolidens gruvaktiebolag, verkställde Wallin och Åkerlindh på anmodan av nämnden en värdering av bolaget tillhörande fyndigheter och anläggningar. Beträffande denna värdering torde här endast behöva framhållas, att värderingsmännen därvid utgått dels från det aktuella guldpriset av 4,200 kronor per kilogram och dels från det normala guldpriset, 2,480 kronor per kilogram, och att värdet av bolagets sammanlagda egendom med den förra beräkningsgrunden överskjuter samma egendoms värde enligt det lägre guldpriset med omkring 100 procent av sistnämnda värde.

Vid förhandlingarna om en optionsrätt för staten till en aktiepost i bolaget — större eller mindre — har Skandinaviska kreditaktiebolaget förklarar, att för att en sådan rätt skulle kunna lämnas måste förutsättas, att aktiernas verkliga värde redan nu kunde konstateras, något som emellertid icke låte sig göra, såsom syntes framgå av bland annat nu pågående undersökningar. Därtill komme, att det för närvarande syntes ställa sig svårt för banken att för köpeskillingen finna en placering, vars för-

räntning motsvarade den avkastning, banken kunde påräkna på sitt aktieinnehav.

Redan av den ovan åsyftade värderingen framgår, på sätt redan ansett, svårigheten att bestämma ett skäligt värde på aktierna. Det nuvarande ränteläget medför ökad vansklighet att även vid en viss avkastning bestämma dennas kapitaliserade värde. De nu angivna faktorerna — vartill kommer en hos aktiernas ägare naturlig förhoppning att i förevarande sammanhang räkna med möjligheter till nya betydande fynd av guldförande malm — synas medföra, att ett värde å aktierna, som kan läggas till grund för ett inköp från statens sida, ej för närvarande står att fastställa. Emellertid har Skandinaviska kreditaktiebolaget i skrivelse den 15 januari 1935 förklarat, till bekräftelse av under förhandlingarna lämnat medgivande, att banken icke skall inleda förhandling om eller träffa åtgärd för avhändande av de på sin tid av Ivar Kreuger till banken pantsatta och av banken övertagna 787,513 aktierna i Bolidens gruvaktiebolag eller någon del därav utan att dessförinnan underrättelse meddelas chefen för finansdepartementet, ävensom att definitivt avhändande från bankens sida icke skall utan Kungl. Maj:ts medgivande ske förrän två månader eller, om riksdagen icke då varit samlad, tre månader förflutit efter det sådan underrättelse lämnats. Denna utfästelse åsyftar uppenbarligen att sätta statsmakterna i tillfälle att, därest så skulle befinnas önskvärt, vidtaga åtgärder för att, genom förvärv av aktier eller eljest, tillgodose det allmännas intresse i samband med en föryttring av aktier i bolaget.

Med hänsyn till nu angivna omständigheter och utfästelse har nämnden ansett sig icke böra vidare ingå på frågan om ett förvärv av aktier i bolaget utan i stället inriktat sig på att få till stånd en utfästelse från bolagets sida om vidtagande av sådana åtgärder, som för syftmålet, de allmänna intressenas tillvaratagande, kunde anses betryggande.

Nämnden har låtit sig angeläget vara att söka förbereda en överenskomst, som skall kunna av staten men ej av bolaget frånträdas, i det den borde innebära en utfästelse från bolagets sida att uppfylla vissa villkor, som avsåge att på ett ändamålsenligt sätt skydda allmänna och berättigade enskilda intressen. Nämnden har därvid utgått från, att staten icke skulle vid förhandlingarna förutsätta, att bolaget skulle sättas i sämre läge än andra industriföretag, utan allenast inom ramen för vad som är förenligt med vederbörligt hänsynstagande från bolagets sida tillvarataga ett berättigat allmänt intresse.

De resultat, vartill de efter denna linje bedrivna förhandlingarna slutligen fört, hava sammanförts i ett erbjudande från bankens sida, innefattat i ovannämnda skrivelse den 15 januari 1935, enligt vilket banken såsom ägare av aktier, medförande majoriteten av röstetalet för samtliga aktier i Bolidens gruvaktiebolag, skall verka för att bolaget till Kungl. Maj:t avgiver en förbindelse av i skrivelsen angivet innehåll. Ifrågasvarande skrivelse närslutes såsom bilaga.

Ovannämnda förbindelse är till sin innebörd ett åtagande från bolagets sida att iakttaga vissa däri intagna bestämmelser så länge allt guld, som produceras ur malm, bruten i Bolidengruvan, kan av bolaget inom landet försäljas till världsmarknadspris eller ock bolaget medgives rätt till utförsel ur riket av sådant guld samt bolaget icke heller i övrigt genom offentlig myndighets åtgärd i nu ifrågasvarande hänseenden underkastas särskild inskränkning eller tunga och Kungl. Maj:t icke genom särskilt beslut befriat bolaget från dess åtagna förpliktelser. De sålunda upp-

ställda förutsättningarna för giltigheten av bolagets åtagande åsyfta blott sådana omständigheter, som för bolaget möjliggöra att utnyttja guldvärdeskillnaden. Såsom synes blir denna förbindelse, sedan den av Kungl. Maj:t godtagits, ouppsägbar från bolagets sida under de ovan angivna förutsättningarna. Skulle dessa förutsättningar brista, exempelvis därigenom att staten ej längre vill medgiva bolaget rätt att utnyttja guldvärdeskillnaden, blir följden härav att bolaget för framtiden blir löst från sina åtaganden och att, på sätt av texten till förbindelsen närmare framgår, viss del av till säkerställande av allmänna intressen gjorda fonderingar skall gå åter till bolaget.

Förbindelsens materiella innehåll avser dels att skapa viss garanti mot ett alltför hastigt slutförande av brytningen i Bolidengruvan, dels att skydda vissa sociala intressen i fall av nedläggande eller väsentlig inskränkning av driften vid gruvan, dels ock att bereda underlag för en överenskommelse, som möjliggör ett rationellt utnyttjande av de gruvfyndigheter som ägas av staten och bolaget gemensamt.

För att sålunda i det allmännas intresse tillförsäkra driften vid gruvan viss livslängd förbinder sig bolaget att icke utan Kungl. Maj:ts medgivande under något år verkställa brytning i Bolidengruvan av större malmkvantitet än att enligt vid varje tid kända förhållanden beräknas återstå på grund av sin guldhalt brytvärda malmtillgångar i gruvan i sådan myckenhet, att desamma, därest brytningen fortsättes med samma kvantitet malm per år, beräknas icke vara slutbrutna förrän den 31 december 1947.

Under förhandlingarna har nämnden tidigare hävdadt den uppfattningen, att brytningen borde fördelas på en längre följd av år än den sålunda angivna. Med hänsyn till de vanskligheter som — på sätt här nedan närmare beröres — en lång brytningstid på grund av guldprisets ovisshet alltid måste medföra för bolaget, har nämnden emellertid stannat för att för sin del godtaga nyssnämnda datum, den 31 december 1947, som beräknad tidpunkt för brytningens avslutande. Nämnden vill härtill framhålla, att under alla omständigheter huvudvikten ur det allmännas synpunkt torde böra läggas på de bestämmelser, som åsyfta undanröjande av olägenheterna vid gruvdriftens nedläggande och till vilka nämnden senare återkommer.

Det uppställda förbudet för bolaget att utnyttja gruvfyndigheten annat än i viss till tiden bestämd ordning kan under vissa förhållanden medföra högst avsevärt ekonomiskt avbräck för bolaget. Så kan t. ex. uppkomsten av en till visshet gränsande sannolikhet för guldprisets fallande inom en ej avlägsen framtid medföra, att det skulle vara av stor betydelse för bolaget att kunna hastigt öka brytningen och avyttra det därvid utvunna guldet. I förbindelsen är med hänsyn till sådana fall inryckt det förbehållet, att, därest sådant på grund av uppkommande särskilda förhållanden kan vara av stort intresse för bolaget, bolaget skall vara berättigat att öka brytningen under förutsättning att dylika förhållanden konstateras föreligga av en skiljenämnd, bestående av tre personer, varav fullmäktige i riksbanken utse en, bolaget en och de sålunda utsedda den tredje.

I detta sammanhang må nämnas, att bolaget medgiver Kungl. Maj:t att, om Kungl. Maj:t så för gott finner, genom gruvsakkunnig person följa brytningen i Bolidengruvan för tillseende att bestämmelserna om den takt, i vilken brytningen får ske, iakttagas av bolaget.

En annan bestämmelse, som tillkommit i avsikt att i görligaste mån

trygga gruvsamhällets bestånd, är den som berör prospekteringsverksamheten. Härutinnan stadgas, att bolaget skall fortsättningsvis bedriva prospekteringsverksamhet i minst ungefärligen samma utsträckning som hittills. Uppenbart är, att ur förevarande synpunkt det allmännas intresse knyter sig allenast till prospekteringsverksamheten i orten. Att utfästelsen ej uttryckligen hänför sig till de lokala undersökningarna är motiveerat därav att vissa förhållanden — exempelvis önskvärdheten av att på annan ort nedlägga ett omfattande arbete av ifrågavarande slag — kunna tänkas böra få för ett enstaka år föranleda någon ojämnhet i intensiteten av undersökningarna rörande gruvfältet vid Boliden. Då nu ifrågavarande åtagande från bolagets sida tydligen ej bör föranleda, att prospekteringsverksamheten utsträcker sig utöver vad som med hänsyn till framtida förhållanden kan anses skäligt, har i förbindelsen gjorts det förbehållet, att, därest bolaget skulle finna åtagandet olämpligt eller betungande, frågan, huruvida och i vilken utsträckning bolaget skall vara skyldigt bedriva prospekteringsverksamhet, skall avgöras av en skiljenämnd, bestående av tre personer, varav kommerskollegium utser en, bolaget en och de sålunda utsedda den tredje.

De sociala intressen, vilka ansetts påkalla särskilda åtgärder i fall av nedläggande eller väsentlig inskränkning av driften vid gruvan, representeras av behovet av ekonomiskt bistånd åt de vid bolagets anläggningar i Boliden anställda arbetare och förmän, som bliva arbetslösa, vidare av det skäliga i att bereda enskilda ersättning för förluster på grund av värdeminskning av dem tillhöriga, nu befintliga byggnader i Bolidens samhälle, samt slutligen av behovet av ersättning för vederbörande kommuner, Skellefteå stad och Skellefteå landskommun, därest i anledning av nedläggandet eller inskränkningen av brytningen i Bolidengruvan kommunernas ekonomi skulle bli oskäligt betungad.

Enligt förbindelsen förpliktar bolaget sig att avsätta en fond för de ovannämnda intressenas tillgodoseende. Denna fond skall förvaltas av Skandinaviska kreditaktiebolagets notariatavdelning i Stockholm, som mottager medlen för vederbörandes räkning. Fondens medel skola placeras i sådana tillgångar, som Stockholms förmyndarkammare godkänner för placering av omyndigas medel. Notariatavdelningen skall årligen före februari månads utgång till statskontoret insända förteckning över den 31 december nästföregående år inneliggande värdehandlingar. Sedan bolaget hos Kungl. Maj:t anmält eller Kungl. Maj:t eljest funnit, att brytningen i Bolidengruvan annat än tillfälligtvis nedlagts eller väsentligen inskränkts, äger Kungl. Maj:t att, därest omständigheterna prövas påkalla det, besluta, att en nämnd skall tillsättas, bestående av tre personer, av vilka en utses av Kungl. Maj:t. en av bolaget och en av de sålunda utsedda. De i fonden inneliggande tillgångarna skola omedelbart vid anfordran ställas till nämndens förfogande.

Enligt instruktion för nämnden, vilken instruktion som bilaga ingår i förbindelsen, skall nämnden fungera såsom styrelse för fonden, och skola fondens medel, i den mån nämnden så finner påkallat, användas för de ovan omförmälda sociala ändamålen, nämligen understöd åt arbetare och förmän, ersättning åt enskilda för värdeminskning av byggnader, och bidrag till kommunerna. Därvid skola nyssnämnda sociala ändamål hava företräde till tilldelning ur tillgängliga medel efter den ordning, vari de nu nämnts. I den mån medlen ej tagas i anspråk för ovannämnda ändamål, bestämmer nämnden till vilket allmännyttigt ändamål, helst inom av bolagets verksamhet berört område, de skola anslås.

Med hänsyn till att de arbetare och förmän, som bliva arbetslösa, representera de av driftnedläggelsen mest direkt drabbade, har deras hjälpbehov ansetts böra träda i förgrunden vid bestämmandet av den ordning, vari de sociala ändamålen skola tillgodoses. Det har ansetts tillbörligt, att kommunerna under den tid gruvdriften vid Boliden består bereda sig att möta den situation, som uppstår vid dess nedläggande, genom en här-efter anpassad ekonomisk politik. Att kommunerna själva dela denna uppfattning och även synas vara inne på en riktig väg i detta hänseende framgår av drätselkammarens och kommunalnämndens ovan nämnda skrivelser. Det är med hänsyn till vad sålunda framhållits som det ansetts vara på sin plats att kommunerna först i sista hand böra komma i åtanke vid fördelningen av fondens medel. Vad beträffar Skellefteå stad, som endast indirekt — genom den inverkan nedläggandet av gruvdriften vid Boliden kan komma att utöva på rörelsen vid Rönnskär — beröres av gruvdriftens upphörande, synes det visserligen icke böra vara uteslutet att bidrag skall kunna utgå jämväl till denna kommun, men med hänsyn till vad ovan anförts angående Rönnskärsverkets utsikter till fortsatt bestånd och vad drätselkammaren upplyst angående stadens möjligheter att förebygga framtida ekonomiska svårigheter torde vid beräkning av det kommunala bidragsbehovet i stort sett kunna bortses från stadskommunen.

Beträffande storleken av fonden stadgas, att bolaget skall till fonden överlämna dels inom fjorton dagar efter avgivandet av förbindelsen ett belopp av 1,000,000 kronor, dels vid slutet av år 1935 ett belopp, som tillika med det till fondens kapital — enligt särskilda bestämmelser, varom nämnden torde få hänvisa till texten i förbindelsen — av dess nettoavkastning för året avsatta belopp sammanlagt utgör 1,000,000 kronor och dels vid slutet av vart och ett av åren 1936 och 1937 ett belopp, som tillika med fondens till dess kapital lagda nettoavkastning för året sammanlagt utgör 500,000 kronor. Större avsättning under visst år får medföra motsvarande minskning i framtida likvider från bolaget till fonden. Då till fonden sammanlagt överlämnats och avsatts vederbörligt belopp, äger bolaget uppbära den behållna årliga avkastningen av fonden, intill dess nämnden påfordrar medlens tillhandahållande.

Det belopp, vartill fondens kapital blivit bestämt, har av nämnden beräknats efter följande grunder:

a) Uppenbart är att de arbetare och förmän, som vid gruvdriftens nedläggande kunna erhålla försörjning i annat arbete, ej böra ifrågakomma till utdelning av fondens medel. Tydligt är även, att behovet i övrigt varierar efter vederbörandes ålder, grad av arbetsförhet m. m. Om tilldelningen till denna grupp av hjälpbehövande sker, på sätt nämnden för sin del anser som regel bör vara fallet, icke i form av engångsbelopp utan genom årliga utbetalningar, bör densamma upphöra så snart vederbörande kan bereda sig full försörjning och i övrigt nedsättas med hänsyn till den mindre arbetsförtjänst som kan stå honom till buds. Eburu sålunda åtskilliga ovissa faktorer inverka på bedömandet av det för ändamålet erforderliga beloppet har nämnden utgått ifrån att ett belopp, utgörande hälften av en genomsnittlig årslön av 3,000 kronor för 200 beräknade arbetslösa under en tid av i genomsnitt fyra år, bör vara tillfyllest. Detta belopp utgör 1,200,000 kronor.

b) De av enskilda uppförda byggnaderna i Bolidens samhälle beräknas, enligt av Bolidens gruvaktiebolag meddelade uppgifter, för närvarande hava ett värde av omkring 1,900,000 kronor. Ersättning för byggnadsvärde synes vid gruvdriftens nedläggande böra utgå allenast såvitt

rörer nu förefintliga byggnader, varemot uppförandet av nya sådana synes böra ske på vederbörandes egen risk. Om man än bör räkna med att de byggnader, varom enligt det anförda nu är fråga, vid tidpunkten för driftens upphörande bliva för sina ägare helt värdelösa, bör dock härvid tagas i betraktande, att vid denna tid en avsevärd amortering av byggnadsvärdet måste anses hava ägt rum. Med utgångspunkt från en skälig amorteringstid för byggnadsvärdena i deras helhet av trettio år och med hänsyn till att åtskilliga av ifrågakvarande byggnader uppförts för flera år sedan torde det vid den beräknade tidpunkten för driftnedläggelsen återstående sammanlagda byggnadsvärdet böra uppskattas till högst hälften av det nuvarande. Försiktigheten torde emellertid bjuda, att det sålunda erhållna maximivärdet lägges till grund för beräkningen av det för nu ifrågakvarande ändamål erforderliga beloppet. Detta belopp har i enlighet med vad sålunda anförts av nämnden beräknats till *950,000 kronor*.

c) I fråga om de bidrag, som kunna ifrågakomma till vederbörande kommuner, vill nämnden till en början erinra om vad ovan anförts om utsikterna till att Skellefteå stad ej skall visa sig bliva i behov av sådant bidrag. I skatt till Skellefteå landskommun, vari Bolidengruvan är belägen, erlägger bolaget för närvarande cirka 300,000 kronor. Under de närmaste åren, då relativt guldräk malm brytes, torde årsvinsterna icke bliva lägre än hittills, varför minst samma kommunalskatt under dessa år är att påräkna. Under den efterföljande framtiden, då bolagets vinster antagligen bliva lägre, sjunka givetvis ifrågakvarande kommunalskatter. Påtagligt är emellertid, att dessa under alla omständigheter betydliga skatteinkomster böra vara fullt tillräckliga för att kommunen skall kunna med dem amortera alla de anläggningar, som utföras för Bolidensamhället. Det torde därför icke föreligga behov av att reservera särskilda medel för ytterligare amortering av dessa, sedan gruvrörelsen nedlagts. Det bidrag till kommunen, som kunde anses erforderligt för att mildra följderna av gruvdriftens nedläggande, synes kunna upptagas till 500 kronor per person för 900 personer, motsvarande hälften av det nuvarande invånarantalet, sedan därifrån frånräknats de 200 arbetare och förmän, som beräknas erhålla understöd enligt mom. a).

Bidraget till kommunen bör alltså beräknas till *450,000 kronor*.

Det belopp, vartill fonden enligt ovan angivna beräkningar borde uppgå, utgör 2,600,000 kronor. Då det emellertid kan tänkas, att särskilt den under a) beräknade summan kan behöva överskridas dels på grund av att antalet arbetslösa kan bli något högre än som antagits och dels emedan understödet kan behöva väsentligen ökas till sådana arbetsanställda, som på grund av ålder eller försvagad hälsa hava svårighet att erhålla annan anställning, har såsom säkerhetsmarginal tillagts ett belopp av ytterligare 400,000 kronor, varigenom tillräcklig trygghet synes uppnås även för tillgodoseendet av de under b) och c) angivna ändamålen.

Emellertid är för visst fall förutsett, att fondens enligt de sålunda gjorda beräkningarna bestämda kapitalbelopp kan komma att visa sig otillräckligt. Det ligger nämligen i sakens natur, att, därest gruvbrytningen skulle, på sätt enligt vad ovan anförts under vissa förhållanden kan komma att ske, slutföras inom en kortare tidrymd än den beräknade, de sociala olägenheterna vid dess upphörande kunna komma att skärpas och att i följd därav behovet av medel för deras avhjälpande ökas. Med hänsyn härtill stadgas, att den förut omförmälda skiljenämnd, som har att konstatera förefintligheten av sådana förhållanden, som berättiga bo-

laget att öka brytningen, tillika äger bestämma om och i vilken utsträckning de avsättningar, som bolaget har att verkställa till fonden, skola ökas i anledning av beräknad skärpning av de sociala olägenheterna.

I förbindelsen återfinnas vissa bestämmelser, som äro avsedda att utgöra en garanti för att realvärdet av fondens tillgångar skall hållas vid makt. Detta värde kan tänkas påverkas av olika faktorer, exempelvis av en räntestegring med dess inflytande på kapitalvärdet av vissa värdehandlingar ävensom av förändringar i penningvärdet. Ifrågavarande bestämmelser reglera hithörande fall ur synpunkten av det allmännas intresse, varvid emellertid som skäligt är bolaget tillförsäkras reciprocitet.

Sålunda stadgas till en början, att, därest under tiden efter den 31 december 1937 till den tidpunkt, då förutsättningarna för nämndens övertagande av fonden äro för handen, värdet av de hos notariatavdelningen befintliga tillgångarna skulle hava nedgått under det belopp, fonden enligt givna bestämmelser skolat utgöra, bolaget är pliktigt att till notariatavdelningen för fondens räkning inbetala vad däri brister, ävensom att, därest, då nämnden övertager fonden, värdet av då ineliggande tillgångar är större än det belopp, fonden enligt de givna bestämmelserna skolat utgöra, bolaget äger utbekomma överskottet.

Vidare innehåller förbindelsen bestämmelse om att, därest före den tidpunkt, då nämnden äger övertaga fonden, en allmän förändring inom landet i byggnadsvärden, lönestandard eller levnadskostnader ägt rum, fondens kapitalbelopp skall regleras i enlighet med sålunda inträdda förändrade förhållanden. Anses på grund av denna bestämmelse ökning av fondens kapitalbelopp böra ifrågakomma, må prövning härav av Kungl. Maj:t påkallas, varvid skiljenämnd för frågans avgörande skall tillsättas, bestående av tre personer, varav Kungl. Maj:t utser en, bolaget en och de sålunda utsedda den tredje. Skiljenämnden skall äga föreskriva skyldighet för bolaget att för tiden till dess nämnden äger övertaga fonden årligen till fonden överlämna belopp, avpassade efter den ökning i fondens kapital, vartill skiljenämnden finner de förändrade förhållandena skäligen böra föranleda.

Om däremot nedsättning av fondens ursprungliga eller dess enligt nyss anförda bestämmelse förhöjda belopp skulle ifrågasättas, äger bolaget påkalla tillsättande av en skiljenämnd enligt i nästföregående stycke angivna grunder för prövning av frågan härom. Nedsättning i fondens ursprungliga kapitalbelopp må dock icke ske förrän omedelbart före den tidpunkt, då nämnden äger övertaga fonden.

Då tänkbart är, att bolaget, innan slutlig exploatering av Bolidengruvan ägt rum, avyttrar denna, har utverkats att bolaget förbinder sig att icke försälja gruvan utan att därvid tillförbinda sin köpare att iakttaga samma förpliktelser, som köparen sålunda åtagit sig.

För den händelse förbindelsen upphör på grund av förbehållet för dess giltighet skola fondens medel överlämnas till bolaget, i den mån tillgångarnas värde överstiger så stor del av det kapitalbelopp, vartill fonden slutligen bort uppgå, som motsvarar förhållandet mellan den tid förbindelsen gällt och en tidrymd av tretton år.

I avseende å undersökning och eventuell kommersiell exploatering av sådana fyndigheter, i vilka såväl staten som bolaget äger del, synes ett samarbete mellan staten och bolaget böra äga rum, och bolaget förklarar sig enligt förbindelsen för sin del i princip vara berett till sådant samarbete. Beträffande kostnaderna för undersökningar av dylika fyndigheter utgår nämnden i likhet med bolaget därvid ifrån, att kostnaderna

skola bäras av staten och bolaget i förhållande till deras andelar i fyndigheterna. I fråga om exploateringen torde i varje särskilt fall överenskommelse om formen för samarbetet böra träffas, och synes det därvid ligga närmast till hands, att avtal ingås, varigenom bolaget arrenderar statens andel i fyndigheterna. Vilka fyndigheter, som skola anses lämpliga att göra till föremål för undersökning eller exploatering, ävensom vid vilken tidpunkt undersökning eller exploatering skall igångsättas, torde icke i förväg kunna bestämmas utan synes böra bliva beroende på prövning i varje särskilt fall.

De hygieniska och skyddstekniska förhållandena vid smältverket i Rönnskär hava i visst avseende varit föremål för nämndens särskilda uppmärksamhet. Vid driften på denna plats utfås nämligen årligen, såsom biprodukt av malmen, ej mindre än cirka 50,000 ton arsenik, som i stor utsträckning lagras för framtiden. Efter särskilda hänvändelser till socialstyrelsen, medicinalstyrelsen och riksförsäkringsanstalten har nämnden emellertid, på grund av de från ämbetsverken inkomna upplysningarna, vunnit den uppfattningen, att skyddsanordningarna mot förgiftningsfara i sammanhang med arsenikens transport och lagring måste anses tillfredsställande.

Sedan nämnden sålunda redogjort för det huvudsakliga förloppet av de förda förhandlingarna och de resultat, som därigenom uppnåtts, får nämnden, som härmed torde hava slutfört det åt densamma anförtrodda uppdraget, i underdånighet tillstyrka godtagande från statens sida av Skandinaviska kreditaktiebolagets i dess närslutna skrivelse av den 15 januari 1935 gjorda erbjudande att såsom ägare av aktier, medförande majoriteten av röstetalet för samtliga aktier i Bolidens gruvaktiebolag, verka för att sistnämnda bolag till Eders Kungl. Maj:t avgiver en förklaring av det innehåll som i skrivelsen anges.

Stockholm den 24 januari 1935.

Underdånigst

TORSTEN NOTHIN.

FELIX HAMRIN.

N. QUENSEL.

*Bilaga till Bolidennämndens
skrivelse till Konungen den 24
januari 1935.*

Skandinaviska Kreditaktiebolaget.

Herr Ordföranden i Bolidennämnden, överståthållaren T. Nothin,
Slottsbacken 4, Stockholm.

I anslutning till förda förhandlingar får Skandinaviska Kreditaktiebolaget härmed i fråga om de skäl, på grund av vilka banken icke anser sig kunna lämna en optionsrätt till aktierna i Bolidens Gruvaktiebolag, meddela följande.

För att banken skulle hava möjlighet att lämna option å aktiernas förvärv måste förutsättas, att aktiernas verkliga värde redan nu kunde konstateras. Detta låter sig icke göra, vilket synes framgå, bl. a., av

pågående undersökningar. Därtill kommer, att det under nu rådande förhållanden synes ställa sig svårt för banken att för köpeskillingen finna en placering, vars förräntning motsvarade den avkastning, banken kan påräkna på sitt aktieinnehav.

Samtidigt bekräftar banken härmed, att banken icke skall inleda förhandling om eller träffa åtgärd för avhändande av de på sin tid av Ivar Kreuger till banken pantsatta och av banken övertagna 787,513 aktierna i Bolidens Gruvaktiebolag eller någon del därav utan att dessförinnan underrättelse meddelats Chefen för Kungl. Finansdepartementet. Definitivt avhändande från bankens sida må icke utan Kungl. Maj:ts medgivande ske förrän två månader, eller, om Riksdagen icke då varit samlad, tre månader förflutit efter det sådan underrättelse lämnats.

Med hänsyn till att för exploatering av gruvfyndigheten i Boliden dels krävts stora anläggningar och dels många personer bosatt sig i Bolidens samhälle, men å andra sidan på grund av malmtillgångens begränsning Bolidens Gruvaktiebolags drift vid gruvan kan komma att upphöra inom en relativt kort tidsperiod, har från statens sida framhållits, att sådana åtgärder borde vidtagas, att de sociala olägenheter, som kunde uppstå vid brytningens upphörande, i största möjliga mån begränsades. Dessutom hava under hand ifrågasatts vissa andra åtaganden från bolagets sida.

Med hänsyn härtill och i anslutning till de förda förhandlingarna erbjuder sig banken härmed såsom ägare av aktier, medförande majoriteten av röstetalet för samtliga aktier i Bolidens Gruvaktiebolag, nedan kallat bolaget, att verka för att bolaget till Kungl. Maj:t avgiver en förklaring av följande innehåll.

»Så länge allt guld, som produceras ur malm, bruten i Bolidengruvan, utgörande utmälen Boliden N:ris 11, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, kan av bolaget inom landet försäljas till världsmarknadspris eller ock bolaget medgives fri utförsel ur riket av sådant guld samt bolaget icke heller i övrigt genom offentlig myndighets åtgärd i nu ifrågavarande hänseende underkastas särskild inskränkning eller tunga och Kungl. Maj:t icke genom särskilt beslut befriat bolaget från dess förpliktelser enligt nedanstående, förbinder sig bolaget att iakttaga följande bestämmelser.

§ 1.

1. Bolaget skall till nedan angivna fond överlämna dels inom fjorton dagar efter avgivandet av denna förbindelse ett belopp av En million (1,000,000) kronor, dels vid slutet av år 1935 ett belopp, som tillika med fondens enligt vad nedan under mom. 3 säges till dess kapital lagda nettoavkastning för året sammanlagt utgör En million (1,000,000) kronor, och dels vid slutet av vart och ett av åren 1936 och 1937 ett belopp, som tillika med fondens på sätt nyss sagts till dess kapital lagda nettoavkastning för året sammanlagt utgör Femhundratusen (500,000) kronor. Har bolaget under något år till fonden överlämnat större belopp, än som enligt nyss givna bestämmelse erfordrats, må motsvarande minskning i framtida likvider från bolaget till fonden äga rum.

2. Medlen skola av bolaget för förvaltning överlämnas till Skandinaviska Kreditaktiebolagets notariatavdelning i Stockholm, som mottager medlen för vederbörandes räkning att hållas till förfogande för den nedan i mom. 6 omnämnda nämnden.

3. Vad som av fondens årliga avkastning återstår, sedan därur guldits till notariatavdelningen utgående ersättning för förvaltningen samt fon-

dens under året förfallna skatter, skall genom notariatavdelningens försorg avsättas till fondens kapital, till dess detta uppgår till det belopp, som angives i mom. 1 med de modifikationer, som enligt mom. 9 eller § 2 kunna ifrågakomma.

4. Då till fonden sammanlagt överlämnats och avsatts vederbörligt belopp, äger bolaget uppbära den behållna årliga avkastningen av fonden, intill dess nämnden enligt mom. 6 andra stycket påfordrar medlens tillhandahållande.

5. Fondens medel skola placeras i sådana tillgångar, som Stockholms Förmyndarkammare godkänner för placering av omyndigs medel; och har notariatavdelningen att tillse, att vid placering eller på bolagets begäran verkställd omplacering denna bestämmelse iakttages. Notariatavdelningen skall årligen före februari månads utgång till Kungl. Statskontoret insända förteckning över den 31 december nästföregående år inneliggande värdehandlingar.

Därest under tiden efter den 31 december 1937 till den nedan i mom. 6 första stycket avsedda tidpunkten värdet av de hos notariatavdelningen befintliga tillgångarna skulle hava nedgått under det belopp, fonden enligt givna bestämmelser skolat utgöra, är bolaget pliktigt att till notariatavdelningen för fondens räkning inbetala, vad däri brister. Är vid den tidpunkt, som i mom. 6 första stycket avses, värdet av då inneliggande tillgångar större än det belopp, fonden enligt givna bestämmelser skolat utgöra, äger bolaget utbekomma överskottet.

6. Sedan bolaget hos Kungl. Maj:t anmält eller Kungl. Maj:t eljest funnit, att brytningen i Bolidengruvan annat än tillfälligtvis nedlagts eller väsentligen inskränkts, äger Kungl. Maj:t att, därest omständigheterna prövas påkalla detta, besluta, att en nämnd skall tillsättas, bestående av tre personer, av vilka en utses av Kungl. Maj:t, en av bolaget och en av de sålunda utsedda.

De enligt ovanstående bestämmelser hos Skandinaviska Kreditaktiebolagets notariatavdelning i Stockholm inneliggande tillgångarna skola omedelbart vid anfordran ställas till nämndens förfogande.

7. Medlen äro avsedda att, i den mån nämnden så finner påkallat, användas för vissa sociala eller allmännyttiga ändamål i enlighet med de grunder, som angivas i härvid fogade instruktion för nämnden (Bilaga A).

8. Nämndens ledamöter skola äga av fondens medel uppbära skäligt arvode enligt bestämmande av Kungl. Maj:t. Jämväl övriga kostnader för nämndens verksamhet skola bestridas av fondens medel.

9. Vid fastställande av fondens kapitalbelopp har behovet av medel för ifrågavarande sociala ändamål beräknats med hänsyn till nu gällande byggnadsvärden, löner och levnadskostnader.

Därest före den tidpunkt, som i mom. 6 första stycket avses, en allmän förändring inom landet i byggnadsvärden, lönestandard eller levnadskostnader ägt rum, skall fondens kapitalbelopp regleras i enlighet med sålunda inträdda förändrade förhållanden. Anses på grund av denna bestämmelse ökning av fondens kapitalbelopp böra ifrågakomma, må prövning härav av Kungl. Maj:t påkallas, varvid skiljenämnd för frågans avgörande skall tillsättas, bestående av tre personer, varav Kungl. Maj:t utser en, bolaget en och de sålunda utsedda den tredje. Skiljenämnden skall äga föreskriva skyldighet för bolaget att för tiden till den i mom. 6 första stycket avsedda tidpunkten årligen till fonden överlämna belopp, avpassade efter den ökning i fondens kapital, vartill skiljenämnden finner de förändrade förhållandena skäliga böra föranleda.

Om däremot nedsättning av fondens ursprungliga eller dess enligt nyss givna bestämmelse förhöjda belopp skulle ifrågasättas, äger bolaget påkalla tillsättande av en skiljenämnd enligt i nästföregående stycke givna grunder för prövning av frågan härom. Nedsättning i fondens ursprungliga kapitalbelopp må dock icke ske förrän omedelbart före den tidpunkt, som i mom. 6 första stycket avses.

§ 2.

Bolaget skall icke utan Kungl. Maj:ts medgivande under något år verkställa brytning i Bolidengruvan av större malmkvantitet än att enligt vid varje tid kända förhållanden beräknas återstå på grund av guldhaltens brytvärda malmtillgångar i gruvan till sådan myckenhet, att desamma, därest brytningen fortsättes med samma kvantitet malm per år, beräknas icke vara slutbrutna förrän den 31 december 1947. Skulle bolaget under något år hava brutit mindre kvantitet malm än som på grund av då kända förhållanden enligt nu angivna grunder kunnat ske, skall sålunda obruten kvantitet icke medräknas vid därefter skeende beräkning av kvarvarande malm för fastställande av tillåten brytningskvantitet, men skall bolaget, när det så finner lämpligt, äga öka brytningen med sålunda obruten malmkvantitet.

Bolaget skall vara berättigat att härutöver öka brytningen, därest sådant på grund av uppkommande särskilda förhållanden kan vara av stort intresse för bolaget, under förutsättning att dylika förhållanden konstateras föreligga av en skiljenämnd, bestående av tre personer, varav Fullmäktige i Sveriges Riksbank utse en, bolaget en och de sålunda utsedda den tredje. Kostnaderna för skiljenämndens arbete skola betalas av bolaget.

Skiljenämnden äger därvid bestämma om och i vilken utsträckning de avsättningar, som bolaget, enligt vad ovan under § 1 mom. 1 sagts, har att verkställa till viss fond, skola ökas i anledning därav, att de sociala olägenheter, vilka beräknats uppkomma vid brytningens upphörande eller väsentliga inskränkande, kunna anses bliva skärpta på grund av brytningens tidigare upphörande eller inskränkande.

Bolaget medger Kungl. Maj:t att, om Kungl. Maj:t så för gott finner, genom gruvsakkunnig person följa brytningen i Bolidengruvan för tillseende av att i denna paragraf givna bestämmelser iakttagas av bolaget.

§ 3.

Bolaget skall fortsättningsvis bedriva prospekteringsverksamhet i minst ungefärligen samma utsträckning som hittills. Skulle bolaget finna sådant olämpligt eller betungande, skall frågan om huruvida och i vilken utsträckning bolaget skall vara skyldigt bedriva sådan verksamhet avgöras av en skiljenämnd, bestående av tre personer, varav Kommerskollegium utser en, bolaget en och de sålunda utsedda den tredje.

§ 4.

Bolaget förbinder sig att icke försälja Bolidengruvan utan att därvid tillförbinda köparen att dels iakttaga bolagets förpliktelser enligt denna förbindelse och dels vid eventuell vidareförsäljning tillförbinda sin köpare att iakttaga samma förpliktelser, som köparen sålunda åtagit sig.

§ 5.

Upphör förestående förbindelse på grund av det i ingressen gjorda förbehållet att gälla före den tidpunkt, som ovan under § 1 mom. 6 första stycket avses, skall Skandinaviska Kreditaktiebolagets notariatavdelning i Stockholm överlämna de deponerade medlen till bolaget, i den mån tillgångarnas värde må överstiga så stor del av det kapitalbelopp, vartill fonden enligt i § 1 mom. 1 och 9 samt § 2 givna bestämmelser bort slutligen uppgå, som motsvarar förhållandet mellan den tid förbindelsen gällt och en tidrymd av tretton år.

I avseende å undersökning och eventuell kommersiell exploatering av sådana fyndigheter, i vilka såväl staten som bolaget äger del, synes det bolaget påtagligt, att ett samarbete mellan staten och bolaget bör äga rum, och bolaget förklarar sig härmed för sin del i princip vara berett till sådant samarbete. Beträffande kostnaderna för undersökningar av dylika fyndigheter utgår bolaget därvid ifrån, att kostnaderna skola bäras av staten och bolaget i förhållande till deras andelar i fyndigheterna. I fråga om exploateringen torde i varje särskilt fall överenskommelse om formen för samarbetet böra träffas. Vilka fyndigheter, som skola anses lämpliga att göra till föremål för undersökning eller exploatering, ävensom vid vilken tidpunkt undersökning eller exploatering skall igångsättas, torde icke i förväg kunna bestämmas utan synes böra bliva beroende på prövning i varje särskilt fall.»

I anledning av att fråga framförts rörande behovet av särskilda föreskrifter beträffande behandlingen av i fyndigheten förekommande arsenik, tillåta vi oss hänvisa till att, enligt vad bolagets styrelse meddelat, representanter för Yrkesinspektionen, Medicinalstyrelsen och Riksförsäkringsanstalten haft tillfälle övertyga sig om att produktionen och förvaringen av arseniken handhaves utan att medföra några sanitära vådor. Särskilda föreskrifter lära därför vara överflödiga.

Stockholm den 15 januari 1935.

SKANDINAVISKA KREDITAKTIEBOLAGET.

E. C:SON HERSLOW.

GUSTAF RABE.

Bilaga A (till Skandinaviska kreditaktiebolagets skrivelse den 15 januari 1935.)

Instruktion för nämnden.

§ 1.

Nämnden har att fungera såsom styrelse för den fond, som avsatts av Bolidens Gruvaktiebolag i enlighet med av bolaget till Kungl. Maj:t avgiven förbindelse av den

§ 2.

Fondens medel skola, i den mån nämnden så finner påkallat, användas för vissa sociala ändamål, nämligen

a) understöd till de vid bolagets anläggningar i Boliden anställda arbetare och förmän, som i anledning av nedläggandet eller inskränkningen av brytningen i Bolidengruvan bliva arbetslösa;

b) ersättning till enskilda för värdeminskning av dem tillhöriga nu befintliga byggnader i Bolidens samhälle, föranledd av nedläggandet eller inskränkningen av brytningen i Bolidengruvan;

c) bidrag till vederbörande kommun, därest i anledning av nedläggandet eller inskränkningen av brytningen i Bolidengruvan kommunens ekonomi skulle bliva oskäligt betungad.

De ovan under a—c upptagna olika grupperna av sociala ändamål skola hava företräde till tilldelning ur tillgängliga medel efter den ordning, i vilken de här upptagits.

I den mån medlen ej tagas i anspråk för ovannämnda ändamål, bestämmer nämnden, till vilket allmännyttigt ändamål, helst inom av bolagets verksamhet berört område, de skola anslås.